

Elina Ahonen, Kristiina Vuorinen

Pedagoginen toiminta vuorohoidossa iltaisin ja viikonloppuisin

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Sosionomi (AMK)

Sosiaalialan tutkinto-ohjelma

Opinnäytetyö

08.05.2023

Tekijä	Elina Ahonen, Kristiina Vuorinen
Otsikko	Pedagoginen toiminta vuorohoidossa iltaisin ja viikonloppuisin
Sivumäärä	36 sivua + 4 liitettä
Aika	08.05.2023
Tutkinto	Sosionomi
Tutkinto-ohjelma	Sosiaalialan tutkinto-ohjelma
Ohjaajat	Lehtori Satu Hakanen Lehtori Heli Määttänen
<p>Tässä opinnäytetyössä oli tarkoituksena saada ajankohtaista tietoa siitä, miten Helsingin kaupungin vuoropäivähoitoyksiköissä, päiväkotit Puotinharjussa ja päiväkotit Takataskussa, työskentelevät varhaiskasvatuksen kasvattajat kokivat pedagogisen toiminnan toteutuvan varhaiskasvatusyksiköissään iltaisin ja viikonloppuisin. Tavoitteena oli selvittää mahdollisia haasteita pedagogiikan toteutumiselle sekä miten sen toteutumista voitaisiin kehittää.</p> <p>Opinnäytetyön teoreettisena viitekehyksenä toimivat Varhaiskasvatuslaissa (540/2018) säädetyt varhaiskasvatuksen tavoitteet sekä valtakunnallisen Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2022) asettamat tavoitteet ja ohjeet pedagogisen varhaiskasvatuksen toteuttamiseen. Lisäksi viitekehykseen kuuluvat vuorohoidon pedagogiikan erityispiirteet.</p> <p>Tutkimusmenetelmänä käytettiin kvalitatiivista eli laadullista tutkimusmenetelmää. Kyselytutkimukseen osallistui päiväkotit Puotinharjun ja Takataskun henkilökuntaa eri työtehtävistä. Aineisto kerättiin Metropolia Ammattikorkeakoulun sähköisellä lomakkeella.</p> <p>Tutkimuksessa selvisi, että pedagogisesti suunniteltua ja tavoitteellista toimintaa oli iltaisin ja viikonloppuisin, mutta sen toteutuminen oli hyvin vaihtelevaa. Tutkimustulosten mukaan haasteita sen toteutumiselle aiheutti henkilökunnan vähäisyys suhteessa lasten määrään sekä vakituisen henkilökunnan korvaaminen sijaisilla. Pedagogisesti tavoitteellisen toiminnan suunnittelemista ja toteuttamista vaikeutti myös lapsiryhmien yhdistäminen niin, että ryhmässä oli eri-ikäisiä lapsia. Tutun ja riittävän henkilökunnan lisääminen nähtiin olevan paras ratkaisu haasteisiin.</p> <p>Opinnäytetyö tarjosi yhteistyöpäiväkodeille ajankohtaista tietoa varhaiskasvattajien näkemyksistä pedagogisen toiminnan toteutumisesta ja haasteista iltaisin ja viikonloppuisin sekä ratkaisuehdotuksia näihin haasteisiin.</p>	
Avainsanat	varhaiskasvatus, vuorohoito, pedagogiikka

Author	Elina Ahonen & Kristiina Vuorinen
Title	Early Childhood Pedagogy in Round-the-clock Daycare Units in the Evenings and Weekends
Number of Pages	36 pages + 4 appendices
Date	08 May 2023
Degree	Bachelor of Social Services
Degree Programme	Social Services
Instructors	Satu Hakanen, Senior Lecturer Heli Määttänen, Senior Lecturer
<p>The purpose of this thesis was to obtain current information on how early childhood educators find that early childhood pedagogy is implemented during the evenings and weekends in two separate round-the-clock daycare units in Helsinki. The aim was to find out possible challenges for the implementation of early childhood pedagogy and how to develop it.</p> <p>The theoretical framework of the thesis consists of the aims for early childhood education as set by the Act on Early Childhood Education and Care and the aims and instructions for implementing early childhood pedagogy as defined in foundations for the Curriculum for Early Childhood Education and Care. The framework also contains the special pedagogical principles of round-the-clock care.</p> <p>Qualitative research method was used in this thesis. The data was collected via an online questionnaire operated by Metropolia University of Applied Sciences. The participants were early childhood educators from the two partner daycare units.</p> <p>The study revealed that during the evenings and weekends, pedagogical activities were implemented but varyingly. According to the results of the study, the main challenges were the small number of staff and replacement of the permanent staff with substitutes. Combining children of different ages in the same group was also considered a challenge for implementing early childhood pedagogy. Familiar and adequate staff was seen as the best solution to the challenges.</p> <p>This thesis provided up-to-date information for the cooperative daycare units about how their early childhood educators find that the early childhood pedagogy is implemented, what challenges they see relating to it, and opinions on how to solve them.</p>	
Keywords	early childhood education, round-the-clock daycare, pedagogy

Sisällys

1	Johdanto	1
1.1	Opinnäytetyön tausta	1
1.2	Opinnäytetyön tarkoitus	2
1.3	Tutkimuskysymykset	2
2	Varhaiskasvatus	2
2.1	Varhaiskasvatuksen määritelmä & tehtävät	2
2.2	Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet	4
2.3	Varhaiskasvatuksen pedagogiikan määritelmä	5
2.4	Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan viitekehys	5
3	Vuorohoito	9
3.1	Vuorohoito Suomessa	9
3.2	Vuorohoidon erityispiirteet	10
3.3	Huomioitavaa vuorohoidon pedagogiikassa	12
4	Aikaisempaa tutkimusta aiheesta	15
5	Tutkimusmenetelmät	17
5.1	Kvalitatiivinen tutkimus	17
5.2	Aineistonkeruu	18
5.3	Aineiston analyysi	19
6	Tutkimuksen toteuttaminen	19
7	Tutkimustulokset	20
8	Johtopäätökset	25
9	Pohdinta	28
	Lähteet	31

Liitteet

Liite 1. Saatekirje

Liite 2. Kyselylomake

1 Johdanto

1.1 Opinnäytetyön tausta

Päätimme tehdä tämän opinnäytetyön vuorohoidosta, koska kyseinen aihe kiinnostaa meitä molempia ja tällä hetkellä toinen opinnäytetyön tekijöistä työskentelee ympäri-vuorokautisessa varhaiskasvatustyössä. Lähestyimme sähköpostilla Helsingin kaupungin, vuorohoitoa tarjoavien varhaiskasvatustyöryhmien johtajia ja kerroimme olemme kiinnostuneita vuorohoidosta sekä mahdollisuudesta tehdä opinnäytetyö liittyen vuorohoitoon. Päiväkodit Puotinharju ja Takatasku vastasivat olevansa kiinnostuneita tekemään yhteistyötä kanssamme. Opinnäytetyön lopullinen aihe muotoutui yhteisessä keskustelussa yhteistyöpäiväkotien johtajien kanssa. Päiväkotien työyhteisöissä oli jostettu esille kysymys pedagogiikan onnistumisesta iltaisin sekä viikonloppuisin. Aihetta oli jo pohdittu päiväkotien yhteisissä kehittämissalavereissa ja nyt päiväkotien johtajat toivoivat, että lähtisimme tutustumaan aiheeseen paremmin. Toiveena oli saada tietoa pedagogiikan toteutumisen mahdollisista haasteista sekä selvittää mahdollisia ratkaisuja pedagogisen toiminnan varmistamiseksi iltaisin ja viikonloppuisin.

Vuorohoitoon osallistuu myös esiopetusikäisiä lapsia. Keskityimme tässä opinnäytetyössä pedagogiikan onnistumiseen varhaiskasvatuksessa ja jätimme esiopetuksen sekä esiopetusikäiset lapset pois tutkimuksesta sen laajuuden rajaamiseksi.

Avaamme aluksi aiheeseen liittyvää aiempaa teoretietoa ja tutkimuksia, joita käytämme tukemaan tutkimuksesta saamiamme tuloksia. Tämän jälkeen kerromme tutkimusprosessista ja saamistamme tuloksista. Näiden pohjalta esittelemme tekemiämme päätelmiä sekä vastauksista nousseita kehitysehdotuksia yhteistyöpäiväkodeillemme.

Opinnäytetyön teoreettisena viitekehyksenä toimivat varhaiskasvatuslaissa (540/2018 § 3) säädetyt varhaiskasvatuksen tavoitteet ja niiden toteutuminen sekä Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2022) asettamat tavoitteet ja ohjeet pedagogisen varhaiskasvatuksen toteuttamiseen. Vertaamme näitä tavoitteita ja niiden toteutumista vuorohoidon toimintaan, jota tutkimme kyselyn muodossa. Näiden lisäksi teoreettiseen viitekehykseen kuuluvat vuorohoidon erityispiirteet.

1.2 Opinnäytetyön tarkoitus

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on tuottaa ajankohtaista tietoa siitä miten kahdessa Helsingin kaupungin, vuorohoitoa tarjoavissa varhaiskasvatusyksiköissä, päiväkotipuotinharjussa ja Takataskussa, työskentelevät varhaiskasvattajat kokevat pedagogisen toiminnan toteutuvan tällä hetkellä omassa työssään. Varhaiskasvatuslain (540/2018 § 2) mukaisesti varhaiskasvatuksen tulee olla pedagogisesti suunnitelmallista sekä tavoitteellista. Vaikka toimintaa suunnitellaan ja toteutetaan yhteistyössä kaikkien yksikössä työskentelevien varhaiskasvattajien kanssa, kokonaisvastuu toiminnan pedagogisesta suunnitelmallisuudesta ja tavoitteellisuudesta on varhaiskasvatuksen opettajilla (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022: 18). Päiväkotipuotinharjussa ja Takataskussa tämä pedagogisen vastuun kasaantuminen varhaiskasvatuksen opettajille on huomattu aiheuttavan haasteita, sillä varhaiskasvatuksen opettajat työskentelevät pääsääntöisesti vain arkiamuvooroissa. Jos varhaiskasvatuksen opettajat ovat vastuussa siitä, että päiväkodin toiminta on pedagogista, toteutuvatko varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan tavoitteet myös iltaisin ja viikonloppuisin kun varhaiskasvatuksen opettajat eivät ole paikalla? Tähän kysymykseen pyrimme saamaan vastauksen tässä opinnäytetyössä. Opinnäytetyön kyselyn avulla tarkoituksena on selvittää miten pedagogista toimintaa suunnitellaan ja miten se toteutuu tai millaisia haasteita sen toteutumisessa on iltaisin ja viikonloppuisin.

1.3 Tutkimuskysymykset

Tässä opinnäytetyössä tulemme vastaamaan seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

1. Miten pedagoginen toiminta toteutuu vuorohoidossa iltaisin ja viikonloppuisin?
2. Miten pedagogisen toiminnan toteutumista vuorohoidossa iltaisin ja viikonloppuisin voitaisiin kehittää?

2 Varhaiskasvatus

2.1 Varhaiskasvatuksen määritelmä & tehtävät

Varhaiskasvatuslaki (540/2018 § 2) määrittelee varhaiskasvatuksen lapsen suunnitelmallisen ja tavoitteellisen kasvatuksen, opetuksen sekä hoidon muodostamaksi kokonaisuudeksi, jossa erityisesti painottuu pedagogiikka. Lain mukaan varhaiskasvatusta

voidaan toteuttaa päiväkodissa, perhepäivähoidossa tai avoimena varhaiskasvatustoimintana toimintaan soveltuvassa paikassa. Se on tarkoitettu alle oppivelvollisuusikäisille lapsille tai erityisten olosuhteiden niin vaatiessa myös vanhemmille lapsille (Varhaiskasvatuslaki 540/2018 § 1.) Laki velvoittaa kunnat järjestämään varhaiskasvatusta kunnassa esiintyvän tarpeen mukaisessa laajuudessa ja tarvittavin toimintamuodoin (Varhaiskasvatuslaki 540/2018 § 5). Varhaiskasvatusta järjestetään yhteistyössä lasten huoltajien kanssa ja sen tarkoituksena on täydentää ja tukea kodeissa tapahtuvaa kasvatusta sekä edistää lasten kokonaisvaltaistahyvinvointia (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022: 7).

Varhaiskasvatuslaki asettaa varhaiskasvatukselle kymmenen tavoitetta:

- 1) edistää jokaisen lapsen iän ja kehityksen mukaista kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia;
- 2) tukea lapsen oppimisen edellytyksiä ja edistää elinikäistä oppimista ja koulutuksellisen tasa-arvon toteuttamista;
- 3) toteuttaa lapsen leikkiin, liikkumiseen, taiteisiin ja kulttuuriperintöön perustuvaa monipuolista pedagogista toimintaa ja mahdollistaa myönteiset oppimiskokemukset;
- 4) varmistaa kehittävä, oppimista edistävä, terveellinen ja turvallinen varhaiskasvatusympäristö;
- 5) turvata lasta kunnioittava toimintatapa ja mahdollisimman pysyvät vuorovaikutussuhteet lasten ja varhaiskasvatushenkilöstön välillä;
- 6) antaa kaikille lapsille yhdenvertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen, edistää yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa sekä antaa valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa yleistä kulttuuriperinnettä sekä kunkin kielellistä, kulttuurista, uskonnollista ja katsomuksellista taustaa;
- 7) tunnistaa lapsen yksilöllisen tuen tarve ja järjestää tarkoituksenmukaista tukea varhaiskasvatuksessa tarpeen ilmettyä tarvittaessa monialaisessa yhteistyössä;
- 8) kehittää lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja, edistää lapsen toimimista vertaisryhmässä sekä ohjata eettisesti vastuulliseen ja kestävään toimintaan, toisten ihmisten kunnioittamiseen ja yhteiskunnan jäsenyyteen;
- 9) varmistaa lapsen mahdollisuus osallistua ja saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin;

10) toimia yhdessä lapsen sekä lapsen vanhemman tai muun huoltajan kanssa lapsen tasapainoisen kehityksen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin parhaaksi sekä tukea lapsen vanhempaa tai muuta huoltajaa kasvatustyössä (Varhaiskasvatuslaki 540/2018 § 3.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan varhaiskasvatus nähdään yhteiskunnallisena palveluna, jolla on useita tehtäviä. Perusteissa avataan varhaiskasvatuslain (540/2018) asettamia varhaiskasvatuksen tehtäviä. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa varhaiskasvatuksen tehtäviksi määritellään kokonaisvaltaisesti edistää lasten kehitystä, kasvua ja oppimista yhteistyössä lasten huoltajien kanssa, ehkäistä syrjäytymistä sekä edistää jokaisen lapsen tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta. Lasten varhaiskasvatuksessa oppimien taitojen ja tietojen nähdään vahvistavan lasten aktiivista toimijuutta sekä osallisuutta yhteiskunnassa. Lisäksi varhaiskasvatus mahdollistaa lasten huoltajien osallistumisen työelämään ja opiskeluun (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022: 14.)

2.2 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet

Edellä mainittujen varhaiskasvatuslaissa (540/2018) asetettujen tavoitteiden toteutumisesta tavoitellaan apuna toimii varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Se on Opetushallituksen antama valtakunnallisesti varhaiskasvatusta ohjaava määräys, joka perustuu varhaiskasvatuslain (540/2018) 21. pykälään (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022:7.) Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tarkoituksena on ohjata ja tukea varhaiskasvatuksen toteuttamista, järjestämistä sekä kehittämistä ja varmistaa laadukkaan pedagogisen varhaiskasvatuksen tasavertainen toteutuminen valtakunnallisesti kaikille, minkä toteutumista tutkimuksemme käsittelemme (Salminen & Poikonen 2022: 63-64; Varhaiskasvatuslaki 540/2018 § 21).

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden pohjalta laaditaan paikalliset sekä lasten henkilökohtaiset varhaiskasvatussuunnitelmat ja se muuntaa varhaiskasvatuslaissa säädetyt pedagogisen toiminnan tavoitteita käytännönläheisemmiksi ja helpommin ymmärrettäviksi sekä ohjaa näiden tavoitteiden toteuttamista (Karila 2016: 35; Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022: 7–8). Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet määrittelee keskeiset sisällöt ja tavoitteet varhaiskasvatuksen toteuttamiselle, millaista yhteistyötä varhaiskasvatuksen järjestäjän ja lasten huoltajien välillä tulee olla sekä mitä lapsen varhaiskasvatussuunnitelman tulee sisältää (Salminen & Poikonen 2022: 64).

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa tarkennetaan varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan viitekehys, tavoitteet sekä niiden toteutuminen. Pedagogisen toiminnan viitekehys ja toiminnan tavoitteet ohjaavat varhaiskasvattajia pedagogisen toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa yhteistyössä lasten kanssa. Tarkoituksena on suunnitella monipuolista ja oppimisen alueita yhdistelevää lasten kehitystä ja oppimista edistävää toimintaa lasten tarpeet ja mielenkiinnon kohteet huomioiden (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022: 38–39; Salminen & Poikonen 2022: 66.)

2.3 Varhaiskasvatuksen pedagogiikan määritelmä

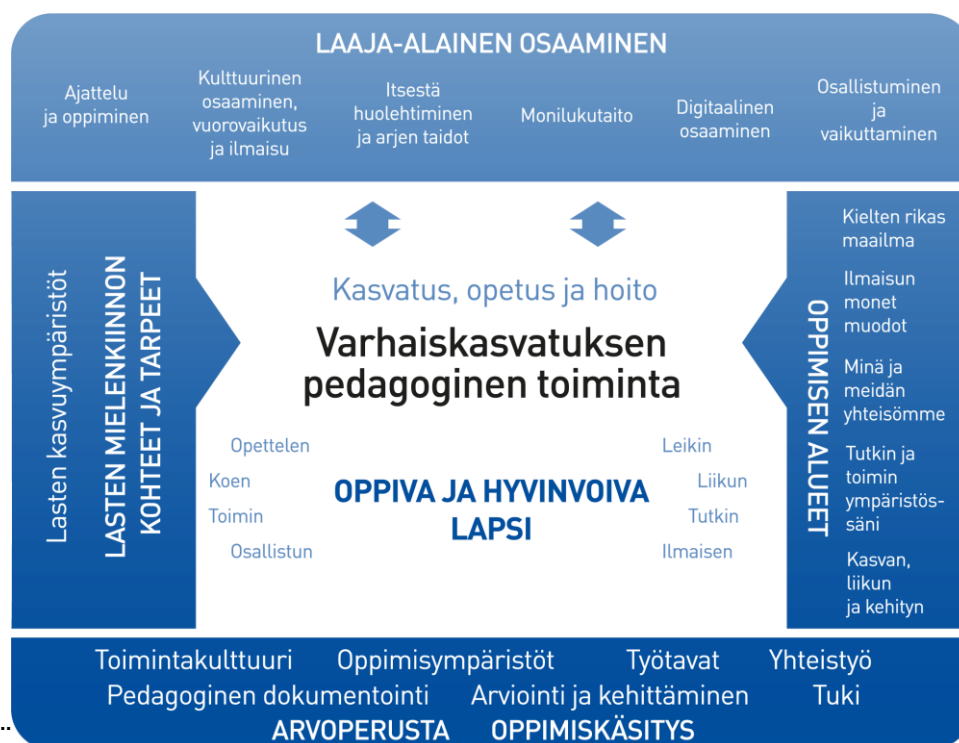
Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa pedagogiikka määritellään olevan:

Monitieteiseen, erityisesti kasvatustieteeseen ja varhaiskasvatustieteeseen perustuvaa, ammatillisesti johdettua ja ammattihenkilöstön toteuttamaa suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa lasten hyvinvoinnin ja oppimisen toteutumiseksi (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022: 22).

Alila ja Ukkonen-Mikkola tarkentavat varhaiskasvatuksen pedagogiikan määritelmää toteamalla sen pohjautuvan lapsen ja kasvattajan väliseen vuorovaikutukseen ja että pedagogiikkaa toteutetaan yhteistyössä huoltajien sekä muiden asiantuntijoiden kanssa, korostaen leikkiä sekä lapsen osallisuutta ja aktiivisuutta (Alila & Ukkonen-Mikkola 2018: 7–8.)

2.4 Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan viitekehys

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet määrittelee varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan viitekehysten, jonka pohjalta pedagogista toimintaa suunnitellaan (kuva 1). Pedagogisen toiminnan viitekehys koostuu laaja-alaisesta osaamisesta, oppimisen alueista, lasten mielenkiinnon kohteista ja tarpeista sekä varhaiskasvatuksen arvoperustasta ja oppimiskäsityksestä. Yhdessä nämä luovat perustan varhaiskasvatuksen tavoitteelliselle sekä inklusiiviselle toiminnalle. Pedagogisen toiminnan tavoitteena on varhaiskasvatuslain (540/2018 § 3) mukaisesti edistää lasten hyvinvointia, oppimista sekä laaja-alaista osaamista (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022: 38–39.)

Kuva 1. Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan viitekehys (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022).

Varhaiskasvatuksessa pedagogiikka on käytännön toimintaa, joka tapahtuu aikuisten ja lasten välisessä vuorovaikutuksessa sekä yhteisessä toiminnassa. Se on kokonaisvaltainen osa päiväkodin kasvatusyhteisöä ja toimintakulttuuria, eikä pelkästään yksittäisen varhaiskasvatuksen opettajan toimintaa (Karila 2019: 10; Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022: 38.) Suomessa varhaiskasvatuksen pedagogiikan nähdään rakentuvan kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kolminaisuuden ympärille. Käytännössä se tarkoittaa sitä, että pedagogiikka näkyy kaikissa tilanteissa päivän aikana, ei vain suunnitelluissa tuokioissa. Ihanteellisesti lasten arki rakennetaan kokonaisuudessaan niin, että sillä tuetaan varhaiskasvatustilain ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden pedagogiselle toiminnalle asettamien tavoitteiden toteutumista (Karila 2019 10; Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022: 22–23; 38; Raittila 2013: 70; Varhaiskasvatustilain 540/2018 § 2.)

Varhaiskasvatuksessa luodaan pohja laaja-alaiselle, läpi elämän jatkuvalla oppimisella, joka edistää lasten kasvua niin yksilöinä kuin yhteisön jäseninä. Laaja-alaisen osaamisen kokonaisuus muodostuu tiedoista ja taidoista, arvoista ja asenteista sekä tahdosta. Osaamiseen kuuluu myös kyky käyttää näitä tietoja ja taitoa sekä toimia kunkin tilanteen vaatimalla tavalla. Lasten omaksumat asenteet, arvot ja tahto toimia vaikuttavat

siihen, miten lapset käyttävät taitojaan ja tietojaan (Varhaiskasvatuksen perusteet 2022: 23–24; Kola-Torvinen 2019: 13.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2022: 24; 38) listataan kuusi toisiinsa linkittyvää laaja-alaisen osaamisen aluetta, jotka ovat ajattelu ja oppiminen; kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu; itsestään huolehtiminen ja arjen taidot; monilukutaito; digitaalinen osaaminen sekä osallistuminen ja vaikuttaminen. Lisäksi perusteet määrittelevät varhaiskasvatuksen tehtävät kullakin laaja-alaisen osaamisen osa-alueella. Varhaiskasvatuksen tehtäviksi nähdään tukea lasten oppimisen ja ajattelun taitoja; edistää lasten vuorovaikutus- ja ilmaisutaitoja; edistää kulttuurista osaamista; vahvistaa lasten turvallisuuteen sekä hyvinvointiin liittyviä taitoja; ohjata lapsia tekemään valintoja kestävän elämäntavan mukaisesti; tukea lasten positiivista suhtautumista tulevaisuuteen; tukea lasten monilukutaitoa ja näin heidän koulutuksellista ja kasvatuksellista tasa-arvoa; lasten digitaalisuuden ymmärtämisen tukeminen yhdessä kotien kanssa; tukea lasten jatkuvasti kehittyviä vaikuttamisen ja osallistumisen taitoja sekä kannustaa lapsia oma-aloitteisuuteen (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022: 24-27).

Tarkoituksena on pyrkiä järjestämään toimintaa, pedagogisia ratkaisuja ja oppimisympäristöjä niin, että ne tukevat lasten oppimista laaja-alaisen osaamisen kaikilla alueilla (Kola-Torvinen 2019: 13). Laaja-alaisen osaamisen vahvistamiseen vaaditaan laadukasta pedagogista toimintaa ja osaamisen tavoitteet tulee huomioida varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria ja oppimisympäristöjä kehittäessä sekä kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuudessa. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet kulkevat lasten oppimisen mukana myös esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmissa, eli tavoitteena on luoda pohjaa myös tulevaisuudessa tapahtuvalle oppimiselle ja kehittymiselle (Kola-Torvinen 2019: 14; Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022: 24.)

Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan keskeisimmät tavoitteet ja sisällöt on jaettu viideksi kokonaisuudeksi esiopetussuunnitelman perusteiden mukaisesti. Kokonaisuudet ovat kielten rikas maailma; ilmaisun monet muodot; minä ja meidän yhteisömme; tutkin ja toimin ympäristössäni sekä kasva, liikun ja kehityn. Oppimisen alueiden tarkoituksena on edistää lasten edellä mainittua laaja-alaista osaamista (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022: 42–48.) Alueet eivät ole irrallisia tai erikseen toteutettavia, vaan tarkoituksena on niitä yhdistelemällä ja soveltamalla toteuttaa pedagogista toimintaa, jossa huomioidaan lasten mielenkiinnon kohteet ja näin mahdollises-

taan ilmiöiden ja asioiden laaja-alaista tarkastelua ja tutkimista. Toiminnan lähtökohdiana tulisi siis olla lapsilta nousevat kysymykset ja mielenkiinnon kohteet, joiden kautta pedagogista toimintaa suunnitellaan ja toteutetaan (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022: 42; Kola-Torvinen 2019: 14.)

Oppimisen alueet sisältävät useita tarkempia oppimisen tavoitteita, joiden vahvistaminen nähdään Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2022) varhaiskasvatuksen tehtäväksi. Kielten rikas maailma sisältää lasten kielellisten valmiuksien ja taitojen sekä kielellisen identiteetin kehittymisen tukemisen. Lasten kielellisiksi identiteeteiksi määritellään vuorovaikutustaidot; puheen tuottamisen sekä kielellisen ymmärtämisen taidot; kielen käyttötaidot; kielitietoisuus; kielellinen muisti sekä sanavaranto. Ilmaisun monet muodot sisältää lasten kuvallisen, musiikillisen, sanallisen, käsityöllisen sekä kehollisen ilmaisun tavoitteellista tukemista. Minä ja median yhteisömme tiivistää varhaiskasvatuksen tehtävän kehittää lasten kykyä ymmärtää oman lähiyhteisönsä monimuotoisuutta sekä siinä toimimisen harjoittelemista. Näitä lähestytään katsomusten, eettisen ajattelun, median sekä lähiyhteisön menneisyyden, nykyhetken ja tulevaisuuden näkökulmista. Tutkin ja toimin ympäristössäni sisältää matemaattisen ajattelun kehittymisen sekä ympäristö- ja teknologiakasvatuksen tavoitteita. Viimeinen osa-alue kasvan, liikun ja kehityn, koostuu liikkumiseen, terveyteen, ruokakasvatukseen sekä turvallisuuteen liittyvistä tavoitteista (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022: 42–51.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määritellään varhaiskasvatuksen arvoperusta, joka on osa varhaiskasvatuksen pedagogista viitekehystä (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022: 20; 38). Arvoperustan keskeiset periaatteet ovat lapsen oikeus huolenpitoon, hyvinvointiin sekä suojeluun; lapsen edun ensisijaisuus; lapsen mielipiteen huomioonotto; vaatimus lapsen tasa-arvoiseen ja yhdenvertaiseen kohteluun; inklusiiviset periaatteet sekä lapsen syrjintäkielto, joka pohjautuu YK:n Lapsen oikeuksien sopimukseen (59/1991), varhaiskasvatukseen (540/2018 § 20) ja YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevaan yleissopimukseen (27/2016). Näiden periaatteiden pohjalta Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet tiivistävää varhaiskasvatuksen arvoperustan kuuteen kokonaisuuteen, jotka ovat: lapsuuden itseisarvo; ihmisenä kasvaminen; lapsen oikeudet; yhdenvertaisuus, moninaisuus ja tasa-arvo; perheiden monimuotoisuus sekä kestävä ja terveellinen elämäntapa (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022: 20–21.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet määrittelee oppimiskäsityksen, eli sen miten lasten nähdään oppivan. Oppimiskäsitys perustuu siihen, että lapsi nähdään aktiivisena

toimijana, joka kasvaa, kehittyä ja oppii vuorovaikutuksessa ihmisten sekä lähiympäristönsä kanssa. Lapsen ajatellaan olevan synnynnäisesti utelias ja näin ollen haluaa oppia, kerrata ja toistaa asioita. Oppimista tapahtuu kaikkialla, esimerkiksi lasten havainnoidessa sekä tarkkaillessa omaa ympäristöään ja jäljitellessään muiden ihmisten toimintaa. Oppiminen on nähtävä kokonaisvaltaisesti ja siinä yhdistyvät taidot, tiedot, toiminta, tunteet, keholliset kokemukset, aistihavainnot sekä kieli ja ajattelu (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022: 21–22.)

Lapsille luontaisia oppimistapoja ovat leikkiminen, liikkuminen, tutkiminen, erilaisten työtehtävien tekeminen, itsensä ilmaiseminen sekä taiteisiin perustuvat toiminnot. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa leikki nähdään erityisen merkityksellisesti lasten oppimisen kannalta. Leikki on motivoivaa ja lapselle iloa tuovaa toimintaa, jonka aikana lapset oppivat monia eri taitoja sekä omaksuvat tietoja. Leikin itseisarvon ymmärtäminen lapselle ja sen pedagoginen merkitys oppimisen sekä lapsen kokonaisvaltaisen kehityksen ja hyvinvoinnin kannalta onkin tärkeää. Oppimisen lähtökohtana tulee huomioida lasten aikaisemmat kokemukset, olemassa oleva osaaminen sekä mielenkiinnon kohteet. Opittavat asiat tulee kietoa yhteen lasten kokemusmaailmaan ja kulttuuriseen taustaan sekä lasten kehittyviin valmiuksiin. Lasten oppimista edistävät myös vuorovaikutussuhteet sekä myönteiset tunnekokemukset ja lapset oppivatkin parhaiten, kun kokevat olonsa turvalliseksi ja voivat hyvin. Jokaisella lapsella on oikeus onnistumisen kokemuksiin ja varhaiskasvatuksen henkilöstön tulee ohjata ja tukea lasten oppimista, jotta he saavat iloa itsestään oppijana sekä omasta toiminnastaan (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022: 21–22.)

3 Vuorohoito

3.1 Vuorohoito Suomessa

THL:n Lasten päivähoito 2010 – Kuntakyselyn osaraportti (THL 2011) määrittelee iltaja vuorohoidon lasten hoidoksi, joka järjestetään klo 17:30-05:30 sekä viikonloppuisin ja pyhinä. Suomen varhaiskasvatuslaissa määrätään vuorohoidon järjestämisestä iltaisin, öisin, viikonloppuisin sekä arki- ja juhlapyhinä päiväkodeissa tai perhepäivähoitossa. Varhaiskasvatuslain mukaan vuorohoitoa tulee järjestää lapsen tarpeen mukaisessa laajuudessa, jos lapsi tarvitsee sitä vanhemman tai huoltajan töistä tai opiskelusta johtuen, se ei siis ole subjektiivinen oikeus (540/2018 § 13; Peltoperä 2021: 14.)

Suomalainen yhteiskunta muuttuu jatkuvasti ja suuntana näyttää olevan ympäri vuorokauden auki oleva yhteiskunta. Yhteiskunnan palveluiden aukioloajat laajenevat, työajat muuttuvat yhä joustavimmiksi ja epätyypilliset työajat lisääntyvät. Kaikki tämä vaikuttaa lapsiperheisiin kasvattamalla kodin ulkopuolisen hoidon tarvetta vanhempien työskennellessä virastoajan ulkopuolella (Malinen & Dahlblom & Teppo 2016: 14.) THL:n Lapsiperheiden hyvinvointi 2014-tutkimuksen (THL 2015) mukaan toinen tai molemmat vanhemmat tekevät muita kuin päivätyötä jopa joka neljännessä lapsiperheessä. Vuonna 2021 varhaiskasvatukseen osallistui 229 128 lasta ja heistä 11 649 eli 5 % vuorohoitoon (Opetus- ja kulttuuriministeriö, Opetushallitus 2022). Läheskään kaikkien epäsäännöllistä työaikaa tekevien vanhempien lapset eivät kuitenkaan osallistu vuorohoitoon. Tätä Kekkonen ja kumppanit perustelevat Lasten sosio-emotionaalinen hyvinvointi ja perheen arki 24/-taloudessa -tutkimusprojektiin pohjautuvassa artikkelissa sillä, että epäsäännöllistä työaikaa tekevät vanhemmat hyödyntävät usein epävirallista hoitoa, eli sukulais- ja tuttavaverkostoja. Lastenhoito järjestyy myös, jos toinen vanhemmista tekee päivätyötä tai ei työskentele ollenkaan. Tutkimuksen mukaan 13 prosenttia epätyypillistä työaikaa tekevästä perheistä hyödyntää epävirallista hoitoapua (Kekkonen & Rönkä & Laakso & Tammelin & Malinen 2014: 60.)

Helsingin kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmassa (2022) vuorohoitoa mainitaan olevan tarjolla keskitetysti erikseen ilmoitetuissa päiväkodeissa. Varhaiskasvatussuunnitelmassa mainitaan vuorohoidon järjestämisen periaatteet eli mihin tarpeeseen sitä tarjotaan sekä kenelle, ja ne ovat samat kuin Varhaiskasvatuslaissa (540/2018 § 13) ja valtakunnallisessa Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2022).

3.2 Vuorohoidon erityispiirteet

Epäsäännöllisyys, erityisyys ja ennakoimattomuus voidaan karkeasti tiivistää vuorohoidon kolmeksi isoimmaksi erityispiirteeksi, jotka tulee huomioida laadukasta, pedagogista vuorohoitoa suunniteltaessa sekä toteutettaessa (Peltoperä ym. 2016: 65). Varhaiskasvatuslain mukaisesti kaikilla lapsilla on oikeus laadukkaaseen, monipuoliseen ja varhaiskasvatuslain tavoitteiden mukaiseen varhaiskasvatukseen riippumatta hoitoajoista (Peltoperä ym. 2016: 72; Varhaiskasvatuslaki 540/2018 § 3).

Vuorohoidossa lasten osallistuminen varhaiskasvatukseen on usein epäsäännöllistä ja joidenkin lasten kohdalla hoitoajat saattavat ajoittua pääsääntöisesti ilta- tai yöaikaan (Helsingin varhaiskasvatussuunnitelma 2022: 14; Varhaiskasvatussuunnitelman perus-

teet 2022: 19). Henkilökunnan ja lasten epäsäännöllinen läsnäolo ja vaihtuvuus saattavat aiheuttaa haasteita varhaiskasvatuksen tavoitteiden toteutumiselle (Siippainen: 2). Vuorohoidon pedagogiikassa tulee kiinnittää huomiota lapsen elämän mahdolliseen epäsäännöllisyyteen ja keskeisessä asemassa onkin rakentaa selkeät struktuurit, rytmit ja rutiinit lapsen elämään sekä toimintaympäristöön varhaiskasvatuksessa. Lasten yksilöllisten hoitoaikojen huomioiminen on tärkeä osa pedagogisen toiminnan suunnittelua, jotta jokainen lapsi pääsee osallistumaan laadukkaaseen ja monipuoliseen pedagogiseen toimintaan (Peltoperä ym. 2016: 65, 72–73.)

Erityisyys näkyy niin suhteessa toisiin lapsiin, lasten ja työntekijöiden välillä kuin myös työntekijöiden kesken. Lapset saapuvat päiväkotiin eri aikoina ja saattavat tulla esimerkiksi kesken toiminnan tai voivat olla pidempiä jaksoja poissa päiväkodista (Peltoperä & Hintikka 2016: 151; 156.) Varhaiskasvatuksen opettaja kantaa lopullisen vastuun toiminnan pedagogisuudesta sekä lasten varhaiskasvatussuunnitelmien laatimisesta. On siis tärkeää, että varhaiskasvatuksen opettaja pääsee työskentelemään jokaisen ryhmän lapsen kanssa mahdollisimman tasapuolisesti, luodakseen heihin kiinteän suhteen (Hakari 2019: 20; Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022: 18.) Jos lasten hoitoajat painottuvat iltoihin tai viikonloppuihin, voi tämä erityisyys aiheuttaa haasteita varhaiskasvatuksen opettajan pedagogiselle työlle. Iltaisin ja viikonloppuisin vuorohoidon lapsiryhmät saattavat koostua hyvin eri-ikäisistä ja eritarpeisista lapsista, ja se saattaa aiheuttaa haasteita varhaiskasvatuksen tavoitteiden toteutumiselle. Lasten kehitykselle tärkeiden vertaissuhteiden luominen ja ylläpitäminen voi vaarantua, jos ryhmässä paikalla olevat lapset vaihtelevat jatkuvasti (Malinen & Dahlblom & Teppo 2016: 22; Malinen & Teppo & Peltoperä 2016: 56; Peltoperä & Hintikka 2016: 155–156.) Toisaalta lasten vuorovaikutus- ja yhteistyötaitojen koetaan kehittyvän paremmin, kun he ovat tekemisissä eri-ikäisten lasten ja eri työntekijöiden kanssa (Peltoperä & Hintikka 2016: 149; 156). Vuorohoidossa on tärkeää myös pohtia mitä kukin lapsi tarvitsee eri vuorokauden aikoina ja erityisesti lapsen levon tarve tulee huomioida, sillä lapsen vireystila on keskeinen tekijä oppimiselle ja lapsen hyvinvoinnille (Peltoperä ym. 2016: 65, 72).

Epäsäännöllisyydestä ja erityisyydestä aiheutuvien haasteiden lisäksi lasten kouluksellisen tasa-arvon toteutuminen sekä erityisen tuen tarpeiden huomioiminen nähtiin vuorohoidon keskeiseksi haasteiksi Perheet 24/7-tutkimushankkeessa sekä OHOI-kehittämisprojektissa (Peltoperä & Hintikka 2016: 149–150).

Siippainen pohtii väitöskirjassaan Sukupolvisuhteet, hallinta ja subjektifikaatio: etnografinen tutkimus lasten ja aikuisten suhteista vuorohoitopäiväkodissa (2018) sekä siitä tekemässään kirjoituksessa, Laadukas varhaiskasvatus vuorohoidossa, vuorohoidon ominaispiirteitä. Siippainen kertoo huomanneensa vuorohoidosta puhuttavan usein melko negatiiviseen ja kriittiseen sävyyn, vaikka vuorohoidosta löytyy myös paljon positiivisia erityispiirteitä, niin sanottuun tavalliseen, arkena tapahtuvaan varhaiskasvatukseen verrattuna. Vuorohoidon positiivisiksi ominaispiirteiksi nostetaan lasten mahdollisuudet vaikuttaa ja neuvotella itseään koskeviin asioihin, kahdenkeskiset kohtaamiset ja yksilöllinen huomioiminen sekä kodinomainen, rento ja rauhallinen puuhastelun (Peltoperä ym. 2016: 72; Siippainen: 1–2; Siippainen 2019: 2). Perheet 24/7-hankkeessa ja OHOI-kehittämisprojektissa nousi esiin myös samankaltaisia pedagogisia vahvuuksia. Työntekijät hahmottavat lapsen elämän kokonaisuutena paremmin, kun he vanhempien kanssa suunnittelevat lasten yksilöllisiä hoitoaikoja. Lisäksi mahdollisuuksia rauhallisempaan ja vapaampaan keskusteluun löytyy paremmin, kun lapsia tuodaan ja haetaan ruuhka-aikojen ulkopuolella rauhallisempina ajankohtina (Peltoperä & Hintikka 2016: 149.)

Jokaiselle varhaiskasvatukseen osallistuvalla lapsella tulee laatia henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma, johon kirjataan tavoitteet ja toimenpiteet sille, miten pedagogisella toiminnalla sekä oppimisympäristöillä lapsen oppimista, kehitystä sekä hyvinvointia tuetaan varhaiskasvatuksessa. Lisäksi varhaiskasvatussuunnitelmaan tulee kirjata lapsen yksilölliset tuen tarpeet, tukitoimenpiteet ja niiden toteuttaminen. Vuorohoidossa lapselle annettavaa tukea sekä pedagogista toimintaa suunniteltaessa, on erityisen tärkeää ottaa huomioon lapsen mahdollisesti epäsäännöllinen osallistuminen varhaiskasvatukseen ja siitä aiheutuvat haasteet sekä mahdollisuudet (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022: 10; 19; Varhaiskasvatustaki 540/2018 § 23). Jos lapsi on päiväkodissa vain epäsäännöllisesti, harvoin tai niin sanottuihin epätyypillisiin aikoihin, ei hän välttämättä pysty osallistumaan toimintaan muiden lasten tavoin. Tällöin lapsen varhaiskasvatusta suunniteltaessa olisi tärkeää keskustella siitä, mitä osallistuminen varhaiskasvatuksen toimintaan eri ajankohtina käytännössä tarkoittaa sekä miten toimintaympäristö rakennetaan edistämään lapsen hyvinvointia (Dahlblom 2016: 115.)

3.3 Huomioitavaa vuorohoidon pedagogiikassa

Pedagogisen toiminnan tavoitteet, niin päivähoidossa kuin myös vuorohoidossa, tulee muistaa varhaiskasvatustaki (540/2018 § 4) mukaisesti asettaa lapsen etu ja tarpeet edellä (Malinen & Dahlblom & Teppo 2016: 17–18; Salminen & Poikonen 2022: 64, Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022: 10). Nämä lapsen etu ja tarpeet ovat

erityisen tärkeitä vuorohoitoa, sen toteutumista ja tavoitteita suunniteltaessa, koska lapset osallistuvat vuorohoidossa varhaiskasvatukseen usein epäsäännöllisesti tai niin sanotusti epätyypillisiin aikoihin (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022: 19). Vuorohoitoon liittyy monia asioita, joista pitää keskustella yhdessä lapsen huoltajien kanssa. Esimerkiksi lapsen hoidon tarve, vuorokausirytmä sekä arki vuorohoidossa ja vuorohoidosta johtuvan epäsäännöllisen osallistumisen aiheuttamista mahdollisista vaikutuksista, tulee keskustella tarkasti lapsen huoltajien kanssa (Peltoperä ym. 2016: 68). Lapsen yksilölliset tarpeet ja hoitoajat tulee kirjata lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan (Varhaiskasvatustilaki 540/2018 § 23; Peltoperä ym. 2016: 67).

Vuorohoidossa kokonaisvaltaisesti tavoitteelliseen, pedagogiseen toimintaan pääseminen vaatii varhaiskasvatuksen opettajalta vahvaa pedagogista osaamista ja tilannetta-ajua. Vaikka lopullinen vastuu varhaiskasvatuksen pedagogiaan toteutumisesta on varhaiskasvatuksen opettajalla, tulee arkisten tilanteiden pedagogisista mahdollisuuksista keskustella yhdessä koko henkilöstön kanssa (Husu & Häkli & Mustonen & Pappi 2021: 51; Karila 2019: 10; Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022: 18.) Koska vuorohoidossa varhaiskasvatuksen opettajat eivät aina ole läsnä lapsiryhmissä, esimerkiksi iltaisin ja viikonloppuisin, on erityisen tärkeää keskustella ja sopia yhteisiä toimintatapoja pedagogisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Jotta laadukas pedagogiikka toteutuu vuorohoidossa, täytyy jokaisen työntekijän sitoutua toimimaan sovittujen toimintatapojen mukaan (Peltoperä ym. 2016: 72).

Varhaiskasvatuksena pedagogiikassa tavoitteena on, että lasten omaehtoinen, henkilöstön suunnittelema sekä lasten ja henkilöstön yhdessä ideoitu toiminta täydentäisivät toisiaan (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2002: 38). Koska iltaisin ja viikonloppuisin vuorohoidossa pyritään usein rentouteen ja kodinomaisuuteen, silloin yksi pedagogiikan toteutumisen vahvuuksista on juuri mahdollisuus kuulla lapsia sekä huomioida lasten omista aloitteista ja mielenkiinnoista nousevat oppimisen sekä tutkimisen kohteet ja näin toteuttaa monipuolisesti pedagogista toimintaa (Karila 2019: 10; Siippainen 2018: 149; Turja 2016: 176; Peltoperä & Hintikka 2016: 157).

Eräs varhaiskasvatuksen pedagogiikan ulottuvuuksista on pedagoginen oppimisympäristö. Yksi varhaiskasvatuksen tärkeistä tavoitteista onkin varmistaa jokaiselle lapselle kehittävä, inklusiivinen, oppimista edistävät, turvallinen ja terveellinen sekä esteetön oppimisympäristö (Varhaiskasvatuksen perusteet 2022: 16; 34). Oppimisympäristöllä ei tarkoiteta ainoastaan konkreettista ympäristöä, vaan se rakentuu koko ajan arjen käytännöissä sekä säännöissä ja se sisältää niin fyysisen, psyykkisen kuin myös sosiaalisen

oppimisympäristön (Raittila 2013: 70–72; Karila 2019: 11; Varhaiskasvatuksen perusteet 2022: 34–35). Varhaiskasvatuksen perusteissa oppimisympäristöinä pidetään kaikki paikkoja ja tiloja, yhteisöjä, käytäntöjä sekä tarvikkeita ja välineitä, joilla tuetaan lasten oppimista, kehitystä sekä vuorovaikutusta. Oppimisympäristöjä on tärkeää suunnitella, rakentaa sekä kehittää jatkuvasti yhdessä lasten kanssa, jotta niiden avulla voidaan saavuttaa varhaiskasvatukselle asetetut tavoitteet (Varhaiskasvatuksen perusteet 2022: 34–35; Karila 2019: 11.)

Vuorohoidossa toteutuvassa pedagogiikassa onkin erityisten tärkeää rakentaa lapselle selkeä toimintaympäristö. Muun muassa rytmien ja rutiinien avulla lapsen hyvinvointia voidaan edistää. Lapsen yksilöllisen uni- ja valverytmin mahdollistaminen on otettava huomioon esimerkiksi huolehtimalla, että rauhoittumiselle ja levolle sekä aktiiviselle toiminnalle on erilliset tilat (Peltoperä ym. 2016: 74.) Vuorohoidossa lapset saattavat siirtyä eri vuorokaudenaikoina eri tiloihin tai eri rakennukseen. Siirtymätilanteet tiloista toiseen pitää suunnitella hyvin sekä tehdä ennakoitavaksi lapselle. Iltaisin ja viikonloppuisin pienet lapsimäärät mahdollistavat tilojen hyödyntämisen eri tavalla. On kuitenkin tärkeää huomioida, että lasten pääsy esimerkiksi leluihin tai toimintatarvikkeisiin saattaa estyä, mikäli lapsi ei tiedä niiden sijainteja tai mitä tarvikkeita ylipäättään on tarjolla. Myös toimintaympäristön turvallisuuteen tulee kiinnittää eri tavalla huomiota, etenkin jos pieniä lapsia siirretään eri tiloihin (Peltoperä & Hintikka 2016: 154–155.)

Vuorohoidossa lasten tavallista aikaisemmat aamut ja myöhäisemmät illat sekä yöt nähdään niin sanottuina herkkinä aikoina. Niiden aikana työntekijän tulisi toimia erityisen sensitiivisesti vuorovaikutuksessaan lapsen kanssa. Nämä äärivuorot voivat mahdollistaa lapsen ja työntekijöiden erityisen läheisen suhteen muovautumisen. Toisaalta jos lasten ja työntekijöiden paikallaolo vaihtelevat ja menevät ristiin, voi lapsen sosiaalinen toimintaympäristö olla hyvin vaihteleva. Kuten aiemmin on mainittu, voi lasten pysyvien vertaissuhteiden luominen vuorohoidossa olla haastavaa. Vuorohoidossa lapset kuitenkin usein leikkivät useampien eri lasten kanssa, jolloin vuorovaikutussuhteita muodostuu enemmän. Vuorovaikutussuhteiden runsaus voidaan nähdä vuorohoidon vahvuutena (Peltoperä & Hintikka 2016: 155; Malinen & Dahlblom & Teppo 2016: 22.) Myös psyykkiseen toimintaympäristöön tulee kiinnittää huomiota, sillä tavoitteena on luoda kaikille lapsille turvallinen, kiireetön ja rauhallinen ilmapiiri. Tärkeää on sopia yhteiset pelisäännöt, jotta lapset tietävät mitä odottaa riippumatta paikalla olevasta työntekijästä. Turvallinen ilmapiiri auttaa lapsia uskaltamaan ilmaista itseään (Peltoperä & Hintikka 2016: 157–158.)

4 Aikaisempaa tutkimusta aiheesta

Vuorohoitoa ja sen vaikutuksia lapsiin on tutkittu melko vähän, vaikka siihen osallistuu Suomessa noin 5 % varhaiskasvatuksessa olevista lapsista (Malinen & Dahlblom & Teppo 2016 :12).

Jyväskylän ammattikorkeakoulu ja Jyväskylän yliopisto toteuttivat vuosina 2015–2016 OHOI – Osaamista vuorohoitoon –hankkeen Euroopan Sosiaalirahaston rahoituksella. Tarkoituksena oli tarkastella vuorohoidon erityistä asemaa varhaiskasvatuksessa sekä vastata vuorohoidon henkilöstön työhyvinvoinnin ja osaamisen sekä vuorohoidon organisoinnin kehittämistarpeisiin. Hanke aloitettiin kartoittamalla vuorohoidon toteuttamisen sekä sen henkilöstön työhyvinvoinnin senhetkistä tilaa. Hanke sisälsi myös henkilöstökoulutuksia, joilla vahvistettiin henkilökunnan osaamista liittyen vuorohoidon erityiskysymyksiin, mahdollistettiin verkostoitumista sekä vertaisoppimista ja tuettiin henkilökunnan työhyvinvointia. Lisäksi järjestettiin kuntatyöpajoja, joissa keskityttiin varhaiskasvatusyksikkökohtaisiin kehittämistarpeisiin ja hankkeen lopuksi vuorohoidon esimiehet laativat vuorohoidon maakunnalliset raamit, joihin tiivistettiin vuorohoidon toteuttamiseen sekä järjestämiseen vaikuttavia asioita niin, että niitä voidaan hyödyntää ympäri maata. Jyväskylän ammattikorkeakoulu tiivisti hankkeen Osaamista vuorohoitoon -julkaisuun, joka esittelee hanketta ja sen myötä suomalaista vuorohoitoa (Teppo & Malinen 2016: 8.)

Jyväskylän yliopistossa on tehty viime vuosina muutama väitöskirja vuorohoitoon liittyen. Salonen ja Peltoperä toteuttivat väitöskirjansa osana Perheet 24/7 - tutkimushanketta, jossa tarkasteltiin 24 h-taloutta niin lasten, vanhempien kuin myös päivähoiton näkökulmista. Hanke toteutettiin yhteistyössä Jyväskylän ammattikorkeakoulun, Jyväskylän yliopiston sekä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen kanssa vuosina 2011–2014. THL:n lapsiperheiden hyvinvointi 2014 julkaisusta löytyy Lapsiperheet 24/7 taloudessa -artikkeli, jossa Kekkonen ym. tiivistävät Perheet 24/7-tutkimuksen tuloksia (Perheet 24/7; Kekkonen ym. 2014.)

Anna Siippaisen (2018) väitöskirja *Sukupolvisuhteet, hallinta ja subjektifikaatio – Etnografinen tutkimus lasten ja aikuisten suhteista vuoropäiväkodissa* keskittyy lasten ja aikuisten välisiin suhteisiin päiväkodissa, joka on auki pidennetysti 05:30-22:30. Tutkimuksessa Siippainen totesi pidennetyn aukiolon mahdollistavan lasten ja aikuisten välisten suhteiden olevan monimuotoisempia, esimerkiksi lasten mahdollisuudet vaikuttaa omiin tekemisiinsä kasvoivat. Lasten ja aikuisten väliset neuvottelut asioista lisääntyivät

ja näin ollen, suhde muuttui tasavertaisemmaksi ja lapsia osallistavaksi. Toisaalta pedagoginen toiminta aikaisin aamulla ja myöhään illalla saatettiin korvata niin sanotusti rennommalla ja vapaammalla, kodinomaisella puuhalla, jolloin lasten oikeus suunnitelmalliseen pedagogiseen toimintaan kärsi.

Eija Salonen (2020) tutki väitöskirjassaan *Pienet lapset varhaiskasvatuksen vuorohoidossa – päätyypillisten varhaiskasvatusaikojen merkitys kuulumisen neuvottelulle ja rakentamiselle* millaisen merkityksen vuorohoito sekä epätyypilliset varhaiskasvatusajat luovat pienten lasten kuulumiselle ja miten aikuiset voisivat edistää lasten kuulumista kotona sekä vuoropäiväkodissa. Tutkimuksessa lasten kuulumisen haasteiksi nousivat päivittäisen elämän ennustamattomuus ja kuormittavat varhaiskasvatusajat. Näitä tutkimukseen osallistuneet äidit ja vuorohoidossa työskentelevät työntekijät helpottivat pyrkimällä ylläpitämään saannollisia rutiineja sekä huomioimalla lasten yksilölliset vuorokausirytmit ja kaverisuhteet. Salonen toteaa tutkimuksen osittaneen, että lasten yksilöllisten tarpeiden huomioiminen ja siten myös heidän kuulumisensa edistäminen mahdollistuvat vuorohoidon pienryhmissä arkipäiviä paremmin.

Kaisu Peltoperän (2021) väitöskirja *Vanhempien ja päiväkodin työntekijöiden rakentamat merkitykset varhaiskasvatuksen vuorohoidolle* käsittelee millaisia ihanteita ja merkityksiä varhaiskasvatuksen työntekijät sekä epätyypillistä työaikaa tekevät vanhemmat luovat vuorohoidolle. Tutkimuksessa vuorohoidon ihanteiksi nousivat palvelun saavutettavuus ja joustavuus, kodinomaisuus sekä lasten tasavertainen mahdollisuus osallistua pedagogiseen varhaiskasvatukseen. Tutkimukseen osallistujat näkivät vuorohoidon merkityksen olevan työelämän ja yhteiskunnan tarpeisiin vastaamisessa, lapsen hyvinvoinnin tukemisessa sekä tasa-arvoisen oppimisen mahdollistamisessa. Peltoperä toteaa huomanneensa tutkimuksessaan pedagogiikan käsitteen osoittautuneen epäselväksi ja sen kuvattiin usein olevan varhaiskasvatuksen opettajan toteuttamaa ja tapahtuvan vain arkipäivisin. Tämä huomio on linjassa tämän opinnäytetyön tarkoituksen kanssa, sillä opinnäytetyön yhteistyöpäiväkodeissa on noussut huolta pedagogisen toiminnan toteutumisesta iltaisin ja viikonloppuisin.

Lisäksi Opetushallitus (2019) on julkaissut vuorohoidosta materiaalipaketin, jossa aiheesta väitöskirjoja tehneet Eija Salonen, Kaisu Peltoperä ja Anna Siippainen kertovat vuorohoidosta, sen toteutumisesta, haasteista sekä vuorohoidon pedagogiikasta.

Suoraan aiheeseen liittyviä opinnäytetöitä sekä kandidaatin- ja pro gradu -tutkielmia on viime vuosina tehty joitakin. Jenny Hietanen (2020) selvitti pro gradu -tutkielmassaan

millaista toimintaa, suunniteltua ja ei-suunniteltua, viidessä kouvoolalaisessa ympärivuorokautisessa päiväkodissa oli. Annika Rinnan (2021) pro gradu -tutkielma käsitteli pedagogista työtä vuoropäiväkodeissa kartoittamalla kahdeksan varhaiskasvatuksen opettajan näkemyksiä vuorohoidon erityispiirteistä pedagogiikan kannalta sekä sitä, miten pedagogista toimintaa tulisi suunnitella, jotta se toteutuisi mahdollisimman tasa-arvoisesti. Ronja Mutelin (2020) kandidaatintutkielma käsittelee pedagogiikan rakentamisen käytäntöjä vuorohoidossa iltaisin sekä ilta-aikana työskentelevien varhaiskasvattajien näkemyksiä ilta-ajan toiminnan pedagogisuuden merkityksestä. Tuula Lehtonen ja Tiina Ylönen (2014) tarkastelivat opinnäytetyössään pedagogiikan toteutumista vuorohoidossa varhaiskasvatuksen opettajien ja varhaiskasvatuksen lastenhoitajien näkökulmasta sekä sitä, miten lasten osallisuus ja varhaiskasvatussuunnitelma näkyy vuorohoidossa. Heidän tutkimukseensa osallistui 196 varhaiskasvatuksen työntekijää ympäri Suomea. Myös Emilia Kohonen (2015) selvitti opinnäytetyössään 21 varhaiskasvatuksen opettajan kokemuksia vuoropäiväkotien pedagogiikan toteutumisesta. Marika Turunen ja Riitta-Liisa Valkeapää (2021) selvittivät opinnäytetyössään 17 varhaiskasvatuksen ammattilaisen näkemyksiä pedagogiikan suunnitelmallisuudesta ja toteutumisesta vuorohoidossa.

Aihetta on siis käsitelty jonkin verran korkeakouluopiskelijoiden taholta ja hieman erilaisista näkökulmista. Tarvetta aiheen tutkimukselle on olemassa. Vaikka samankaltaisia tutkimuksia ja korkeakoulutöitä on jo tehty, tämän opinnäytetyön aiheeksi aihe silti valikoitui koska yhteistyöpäiväkotimme nostivat aiheen esille ja toivoivat tietoa juuri heidän tilanteestaan. Heillä aiheesta oli jo käyty keskustelua ja he kokivat, että asian tutkimisesta ja mahdollisista konkreettisista parannusehdotuksista olisi hyötyä.

5 Tutkimusmenetelmät

5.1 Kvalitatiivinen tutkimus

Tutkimus toteutettiin yhteistyöpäiväkotien henkilökunnalle kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritään saatua tietoa kuvaamaan sanallisessa muodossa lukujen ja tilastojen sijaan. Tässä tutkimus menetelmässä pyritään kuvaamaan ja syvemmin ymmärtämään tutkittua ilmiötä (Kananen 2014: 18.) Kvalitatiivinen menetelmä sopi tähän opinnäytetyöhön, sillä tutkimuksessa pyrittiin tutkimaan henkilöstön omia kokemuksia aiheesta. Laadullisessa tutkimuksessa ei myöskään painoteta tutkimuksessa saatuja tilastollisesti yleisiä mielipiteitä vaan pyritään ku-

vaamaan tai ymmärtämään ilmiötä. Tästä syystä laadullisessa tutkimuksessa arvostetaan vastaajaa, joka tietää tutkittavasta aiheesta paljon ja jolla on siitä paljon mielipiteitä (Tuomi & Sarajärvi 2018: Luku 3.4. Tutkimukseen osallistuvien määrä.)

Laadulliseen tutkimukseen liittyy erilaisia aineistonkeruumenetelmiä, joista yleisimmät ovat kysely, haastattelu, havainnointi sekä dokumenteista kerätyt tiedot (Tuomi & Sarajärvi 2018: Luku 3. Aineiston hankinta ja määrä laadullisessa tutkimuksessa).

5.2 Aineistonkeruu

Tässä tutkimuksessa aineistonkeruumenetelmänä käytettiin kyselyä. Tutkimusmenetelmän valitseminen on tutkimusta tehdessä olennaista, ja sitä valitessa on otettava huomioon minkälaista tietoa, etsitään ja keneltä (Hirsjärvi & Remes & Sajavaara 2009: 184). Tutkimusta varten luotiin sähköinen kysely, joka sisälsi 16 kysymystä. Kysymyksistä 4 oli vastaajan taustaa kartoittavia kysymyksiä. Niissä kysyttiin millä ammattinimikkeellä vastaaja työskentelee, kuinka kauan vastaaja on työskennellyt varhaiskasvatuksessa ja vuorohoidossa sekä missä työvuoroissa vastaaja työskentelee. Loput kysymykset olivat avoimia kysymyksiä, joihin vastaaja pystyi omin sanoin kirjoittamaan vastauksensa. Kysely oli vastaajille auki 12 päivää ja siihen vastaaminen oli anonyymia sekä vapaaehtoista.

Kyselytutkimus on siinä suhteessa tehokas aineistonkeruumenetelmä, että sen avulla saada kerättyä laaja aineisto kuitenkin säästäten resursseja ja vaivannäköä (Hirsjärvi ym. 2009: 195.) Tässä tutkimuksessa aineistonkeruumenetelmäksi valittiin kysely juuri tästä syystä sekä siksi, että kyselyn anonyymiyden toivottiin rohkaisevan ihmisiä kertoamaan omia mielipiteitään mahdollisimman suoraan ilman pelkoa seurauksista. Toiveena oli myös, että sähköisellä kyselyllä tavoitettaisiin parhaiten kaikissa työvuoroissa työskenteleviä henkilöitä heidän voidessa vastata kyselyyn juuri heille sopivana ajankohtana.

Kyselylomakkeen laadinnalla ja kysymysten valinnalla on suuri merkitys tutkimuksen onnistumiseen. Oikeanlaisella kysymysten suunnittelulla pystytään tukemaan tutkimuksen onnistumista (Hirsjärvi ym. 2009: 198.) Kyselylomake laadittiin vastaamaan tutkimuksen kannalta oleellisiin kysymyksiin. Kyselylomakkeen loppuun jätettiin yksi vapaa vastauskohta, johon vastaaja pystyi kirjoittamaan muita mieleen tulleita mainitsemisen arvoisia asioita, jotka eivät tulleet kyselyssä ilmi. Avoimien kysymysten vahvuutena on, että ne jättävät vastaajalle vapautta kertoa asiansa kuten hän sen itse näkee eikä pakota vain valitsemaan lähintä toisen sanoin muotoiltua vaihtoehtoa. (Hirsjärvi ym. 2009,

201). Avoimuus antaa vastaajalle vapauden kirjoittaa mitä ja miten paljon tämä haluaa, mutta vastaukset voivat myös jäädä niukkasanaiseksi (Tuomi & Sarajärvi 2018: Luku 3.1. Kysely ja haastattelu).

Kyselyn mukana vastaajille lähetettiin saatekirje. Saatekirjeessä kerrottiin keitä tutkimuksen tekijät ovat, sekä mitä varten kysely toteutetaan. Saatekirjeessä mainittiin myös kyselyn anonyymiydestä vastaamiseen rohkaisemiseksi.

5.3 Aineiston analyysi

Analyysitapaa valittaessa pitää huomiota kiinnittää siihen, mikä tapa avaa parhaiten juuri kyseistä tutkimuskohdetta (Hirsjärvi ym. 2009: 224). Tämän tutkimuksen aineiston analyysissa päädyttiin sisällönanalyysiin. Sisällönanalyysi on laadullisessa tutkimuksessa paljon käytetty analyysimuoto. Siinä analysoidaan tekstiä ja se soveltuu hyvin sekavamman aineiston analysointiin (Tuomi & Sarajärvi 2018: 4.4.1. Sisällönanalyysi.) Tavoitteena sisällönanalyysissa on luoda aineiston perusteella selkeää, tiivistä ja tietoa antavaa tuotosta, jonka pohjalta voidaan tehdä johtopäätöksiä kyseisestä ilmiöstä (Tuomi & Sarajärvi 2018: 4.4.2. Yleisesti sisällönanalyysin tekemisestä).

Aineiston analysointi aloitettiin tutustumalla kaikkiin vastauksiin ja käymällä niitä läpi. Tämän jälkeen aihetta ryhdyttiin katsomaan teemoittelun kautta. Teemoittelussa aineistosta etsitään yhteneväisyyksiä ja toistuvia asioita eli teemoja (Koppa 2016.) Tällä tavalla pystyttiin etsimään vastaajien vastauksista yhteneväisyyksiä ja muodostamaan käsitystä siitä, kuinka yleisiä mitkäkin näkemykset kyseisestä aiheesta ovat.

6 Tutkimuksen toteuttaminen

Tutkimusta lähdettiin toteuttamaan pitkän tutkimusluvan odottamisprosessin jälkeen. Kohtasimme ongelmia tutkimusluvan suhteen esimerkiksi siinä, että tutkimuslupa lähetettiin ensin väärään sähköpostiosoitteeseen, jonka vuoksi tutkimuslupa saapui vasta anotun aineistonkeruujan jo mentyä umpeen. Otimme yhteyttä tutkimusluvan myöntäneeseen arviointiasiantuntijaan, joka pahoitteli tapahtunutta ja ilmoitti että saamamme lupa on voimassa vielä kyseisen kuun loppuun asti. Lopulta pääsimme toteuttamaan tutkimuksemme.

Tutkimusaineisto kerättiin Metropolia ammattikorkeakoulun e-lomakepalvelun sähköisellä lomakkeella kahdesta Helsingissä sijaitsevasta ympärivuorokautista varhaiskasvatusta tarjoavasta varhaiskasvatussyksiköstä, päiväkoti Puotinharjusta sekä päiväkoti Takataskusta. Kyselyn ajankohdasta oltiin yhteydessä päiväkotien johtajien kanssa ja keräysajaksi sovittiin 17.-23.4.2023. Kyselylomake, ohjeistus kyselyyn vastaamisesta sekä saatekirje toimitettiin päiväkotien johtajille. Yhteydenpito päiväkotien johtajien kanssa tapahtui sähköpostien välityksellä.

Kysely toteutettiin siten, että päiväkotien johtajat lähettivät kyselylomakkeen linkin sekä saatekirjeen eteenpäin henkilöstölle sähköpostitse. Aikaa kyselyyn vastaamiseen oli aluksi viikko, mutta viikon lopussa kyselyyn oli tullut vain neljä vastausta. Päätimme pidentää vastausaikaa viikolla ja kysely jätettiin auki 30.04.2023 asti uusien vastausten toivossa. Pyysimme päiväkotien johtajia muistuttamaan henkilökuntaa kyselyyn vastaamisesta, mutta kahden viikon jälkeen kyselyyn oli edelleen tullut vain neljä vastausta.

Kyselyyn vastaaminen oli anonyymia. Linkki kyselylomakkeeseen lähetettiin henkilöstölle sähköpostilla. Ajatuksena oli, että siten siihen pääsisi vastaamaan silloin kun itselle parhaiten sopisi.

Vastauksia kyselyymme tuli lopulta yhteensä neljä. Tämä oli paljon vähemmän kuin olimme toivoneet ja olimme tästä hieman pettyneitä. Lähdimme kuitenkin analysoimaan saamaamme aineistoa. Positiivisena puolena näimme sen, että vastaajissa oli kuitenkin sen verran hajontaa, että puolet olivat ammattinimikkeeltään varhaiskasvatuksen lastenhoitajia ja puolet varhaiskasvatuksen opettajia.

7 Tutkimustulokset

Saimme tällä kyselytutkimuksella määrällisesti niukasti tietoa siitä, miten kahden helsinkiläisen vuoropäiväkodin henkilöstö näkee pedagogisen toiminnan toteutuvan vuorohoidossa iltaisin ja viikonloppuisin. Aineistossa nousi esille eriäviä mielipiteitä pedagogisen toiminnan tilasta. Käsittelemme seuraavaksi kyselyn vastauksia sekä vastaajien taustan vaikutusta tuloksiin.

Kyselyyn vastasi yhteensä neljä henkilöä. Vastaajien taustasta kysyttiin ammattinimike, työskentelyaika varhaiskasvatuksessa ja vuorohoidossa sekä missä työvuoroissa vastaaja työskentelee. Vastauksista ei käy ilmi kummasta päiväkodista vastaus on. Tämä tulee huomioida tutkimuksen tuloksia tarkastellessa, sillä asiat, jotka vastauksissa on

nostettu esimerkiksi pedagogiikan toteutumisen haasteiksi tai onnistumisiksi, voivat toteutua eri tavalla toisessa päiväkodissa.

Kyselyyn vastasi kaksi varhaiskasvatuksen opettajaa ja kaksi varhaiskasvatuksen lastenhoitajaa. Varhaiskasvatuksessa työskenneltyjen vuosien jakauma oli 15–31-vuotta ja vuorohoidon parissa työskenneltyjen vuosien puolestaan kahdeksasta vuodesta yli 20 vuoteen. Kaikilla kyselyyn vastanneilla oli siis useiden vuosien kokemus varhaiskasvatuksen alalta. Toinen opettajista kertoi työskentelevänsä arkaamuvuoroissa ja toinen kertoi työskentelevänsä aamuvuoroissa, muttei tarkentanut tekeekö vuoroja arkisin vai viikonloppuisin. Molemmat varhaiskasvatuksen lastenhoitajat kertoivat työskentelevänsä aamu-, iltä ja yövuoroissa arkisin sekä viikonloppuisin.

Kyselyn kaksi ensimmäistä kysymystä olivat; miten pedagoginen toiminta näkyy yksiköissä iltaisin ja viikonloppuisin. Molempia ajankohtia kysyttiin erillisissä kysymyksissä, jotta nähtäisiin mahdollinen ero iltojen ja viikonloppujen välillä. Vastauksissa ilmeni selkeä kahtiajako. Vastanneista kaksi kuvasi iltojen ja viikonloppujen toimintaa selkeästi positiivisessa mielessä. Vastauksissa lueteltiin tehtävää toimintaa kuten pelaamista, askartelua sekä jumppaa. Lisäksi kuvattiin toiminnan kulkua ja henkeä näin:

“Koko talon toimintaa; oman talon työntekijät sitoutuneet ja haluavat "jatkaa" ryhmän teemaa, olla osallisina. Parhaimmillaan tukee päivällä tehtyä / syventää samaa.”

Toiset kaksi vastaajaa puolestaan kuvasivat toimintaa ja sen näkymistä enemmän epäilevin sanoin, kuten vaihtelevasti ja nostivat esille toiminnan sujuvuutta heikentäviä tekijöitä kuten liian vähäinen henkilöstö mitoitus sekä liian suuri lapsi määrä.

Seuraavassa kysymyksessä kysyttiin mitä haasteita vastaaja on huomannut pedagogisen toiminnan järjestämissä iltaisin. Kaksi vastaajaa kertoi lasten vireystilan ja väsyneisyyden aiheuttavan sen, etteivät he välttämättä jaksaa osallistua toimintaan, esimerkiksi askarteluun. Yhdessä vastauksessa mainittiin kiireen ja henkilökunnan vähäisyyden aiheuttavan haasteita, sillä iltaisin työnkuvaan kuuluu lisätehtäviä, kuten astioiden laittaminen likoamaan tai lasten vaatteiden siirtäminen paikasta toiseen. Kahdessa vastauksessa mainittiin haasteeksi sijaiset ja toisessa näistä asiaa perusteltiin sillä, että talon oman ja vaihtumattoman henkilöstön kanssa pystytään parhaimmillaan mahdollistamaan lasten oppimista, muun muassa pienryhmissä. Yksi vastanneista opettajista koki, että pedagogisen toiminnan toteutuminen iltaisin riippuu työvuorossa olevien varhaiskasvatuksen lastenhoitajien aktiivisuudesta. Lisäksi ryhmien yhdistämisen nähtiin aiheuttavan haasteita pedagogisen toiminnan toteuttamiselle.

Viikonloppuisin pedagogisen toiminnan haasteiksi koettiin samoja asioita kuin iltaisin. Sijaiset mainittiin kahdessa vastauksessa, samoin henkilökunnan vähäisyys sekä siitä johtuva tuokioiden suunnittelemisen ajanpuute mainittiin yhdessä vastauksessa. Kahdessa vastauksessa haasteeksi kerrottiin paikalla olevien lasten ikähaarukka. Jos läsnä olevat lapset ovat hyvin eri-ikäisiä, koettiin hankalaksi suunnitella ja toteuttaa toimintaa, joka tukee jokaisen lapsen tarpeita. Toinen vastanneista opettajista koki, että myös viikonloppuisin pedagogisen toiminnan järjestäminen riippuu työvuorossa olevien varhaiskasvatuksen lastenhoitajien aktiivisuudesta.

Haasteiden jälkeen kysyttiin miten vastaajan mielestä pedagogisen toiminnan onnistumista voitaisiin parantaa iltaisin ja viikonloppuisin. Kolmessa vastauksessa ratkaisuksi mainittiin henkilökunnan lisääminen, etenkin viikonloppuihin. Yhdessä vastauksessa toivottiin lisää aikaa tuokioiden suunnitteluun sekä toteutukseen. Eräs vastaaja koki, että lähtökohtaisesti henkilöstön tulisi olla talon omaa tai mielellään tuttuja sijaisia tai niin sanottuja varahenkilöitä. Esimiehen koettiin pystyvän vaikuttamaan aikuisten ja lasten suhteeseen, eli siihen että henkilökuntaa olisi tarpeeksi. Yhdessä vastauksessa parannusehdotukseksi nostettiin se, ettei ryhmiä yhdistettäisi ja toisessa asia muotoiltiin niin, että iltaisin ja viikonloppuisin olisi ainakin kaksi eri ryhmää. Lisäksi mainittiin toive siitä, että iltaisin ja viikonloppuisin työvuorossa olisi vähintään yksi varhaiskasvatuksen opettaja.

Kyselyn seuraavissa neljässä kysymyksessä kartoitettiin vastaajien näkemystä toiminnan suunnittelun suhteen. Ensimmäinen kysymys oli yksinkertainen ja sai sen takia myös lyhyet vastaukset. Kysymys oli, onko viikonloppuisin suunniteltua pedagogista toimintaa? Yksi vastaajista vastasi kyllä. Eräs vastaajista kertoi, ettei suunniteltua toimintaa välttämättä ole, vaan toiminta on spontaania. Neljäs vastaaja kertoi, ettei suunniteltua toimintaa ole, mutta totesi että joskus viskareille saattaa jäädä jotain hommia viikolta. Suurin osa vastaajista oli siis sitä mieltä, että suunniteltua pedagogista toimintaa ei ole ainakaan siinä määrin kuin pitäisi olla.

Seuraavassa kysymyksessä kysyttiin miten toimintaa suunniteltiin iltoihin ja viikonloppuihin sekä kenen toimesta. Tähän vastaajilla oli hyvin yhteinen linja ja kaikki vastasivat vuorossa olevien työntekijöiden toteuttavan sekä tietyissä määrin suunnittelevan toimintaa, opettajien tehdessä töitä vain aamuisin ja arkipäivinä. Yhdessä vastauksessa todettiin varhaiskasvatuksen lastenhoitajien suunnittelevan ja toteuttavan toiminnan viikonloppuisin, kun näkevät keitä lapsia on paikalla. Toisen varhaiskasvatuksen opettajan vastauksessa nostettiin esille, että toiminta, jota varhaiskasvatuksen lasten-

hoitajat voivat toteuttaa iltaisin ja viikonloppuisin, olisi kuitenkin opettajien viikolla suunnittelemaa. Muut vastaajat eivät viitanneet tähän. Toinen varhaiskasvatuksen opettaja nosti puolestaan esille hyvin eri näkökulman aiheesta.

“Ei ole nykyaikaista "määrätä" tekemistä.
Kokopäiväpedagogiikka, oppimiskäsitys määrittää mielestäni sen, että jokaisen oppijan tarpeet huomioitava.
Meidän päiväkodin toimintaa toteuttaa sekä sijaiset että oma henkilöstö.”

Seuraavassa kysymyksessä kysyttiin miltä pohjalta iltojen ja viikonloppujen toiminta suunnitellaan. Kysymyksen tarkoituksen avaamiseksi oli kysymykseen laitettu avuksi esimerkkejä siitä mitä tällä tarkoitettiin. Suunnittelun pohjautumisen esimerkeiksi luettiin lasten vasu, päiväkodin vasu, kaupungin vasu, paikalla olevat lapset sekä joku muu. Tähän tulleet vastaukset olivat hyvin eroavaisia. Molemmat varhaiskasvatuksen opettajat olivat sitä mieltä, että toiminta suunnitellaan kaikkien yllä olevien perusteella. Toinen varhaiskasvatuksen lastenhoitajista oli sitä mieltä, että suunnittelun pohjana toimii päiväkodin vasu sekä lasten ideoiden kuunteleminen, kun taas toinen varhaiskasvatuksen lastenhoitaja vastasi kysymykseen vain ei. Tämän voi tulkita tarkoittavan sitä, että varhaiskasvatuksen lastenhoitaja on sitä mieltä, ettei toimintaa iltoihin ja viikonloppuihin suunnitella miltään pohjalta tai ainakaan näiden edellä mainittujen pohjalta.

Viimeinen kysymys toiminnan suunnitteluun liittyen oli miten vastaajat itse kokivat suunnitellun toiminnan toteutuvan iltaisin ja viikonloppuisin. Tämän kysymyksen vastauksissa yleinen asenne oli positiivisempi. Toinen varhaiskasvatuksen lastenhoitaja kertoi, että kyllä aina jotain kivaa lasten kanssa tehdään. Hän mainitsee myös, että heidän kuuluu tehdä toteutetusta toiminnasta portfolio päiväkodinjohtajalle. Palaamme tähän enemmän myöhemmin. Toinen varhaiskasvatuksen lastenhoitaja puolestaan kertoi viikonloppuisin toiminnan toteutumisen onnistuvan paremmin kuin iltaisin. Toinen opettajista vastasi onnistumisen olevan vaihtelevaa ja riippuvan töissä olevista henkilöistä. Toinen varhaiskasvatuksen opettaja puolestaan kuvasi toiminnan onnistuvan hyvin ja olevan samansuuntaista arjen kanssa.

Viimeiset kaksi kysymystä ennen loppuun jätettyä sana on vapaa -osiota käsittelevät varhaiskasvatuksen sekä siihen liittyvien tarpeiden toteutumista vuorohoidossa. Ensimmäinen kysymys oli, kokivatko vastaajat varhaiskasvatuksen tavoitteiden toteutuvan vuorohoidossa. Kysymyksessä pyydettiin myös perusteluja ei ja kyllä vastausten välttämiseksi. Vastaajista yksi oli sitä mieltä, että varhaiskasvatuksen tavoitteet toteutuvat,

mutta loput totesivat, että niiden toteutuminen riippuu tietyistä asioista. Toinen varhaiskasvatuksen opettaja nosti esille, että toteutuminen riippuu paikalla olevista työntekijöistä. Myös toinen varhaiskasvatuksen lastenhoitajista oli samalla linjalla ja oli sitä mieltä, että toteutumiseen vaikuttaa henkilökunnan määrä sekä se, ettei ryhmässä, jossa hän työskentelee, ole tällä hetkellä varhaiskasvatuksen opettajaa viikollakaan. Tämä loogisesti vaikuttaa kaiken toiminnan onnistumiseen. Toinen varhaiskasvatuksen lastenhoitaja vastasi lyhyesti, että toiminta onnistuu suurimmaksi osaksi.

Toiseksi viimeisessä kysymyksessä nostettiin esille erityistä tukea tarvitsevien lasten asema vuorohoidossa. Siinä kysyttiin miten vastaajat kokivat erityistä tukea tarvitsevien lasten tarpeiden toteutuvan iltaisin ja viikonloppuisin. Tähän vastaajien linja oli kohtalaisen samanlainen ja kaikki olivat sitä mieltä, että tähän vaikuttavat monet eri tekijät. Tällaisia tekijöitä olivat muun muassa onko lapsen mahdollinen henkilökohtainen avustaja paikalla sekä minkä ”paikkalaiseksi” lapsi lasketaan. Tällä tarkoitetaan päiväkodissa käytettävää, lasten ja aikuisten suhdeluvun laskentaa. Suhdeluku kertoo sen, kuinka monta lasta paikalla saa olla kasvattajien määrään nähden. Näistä määristä säädetään varhaiskasvatuslaissa (540/2018). Yhtä kasvattajaa kohden varhaiskasvatuksessa saa olla seitsemän yli 3-vuotiasta lasta tai neljä alle 3-vuotiasta lasta (Tehy). Alle 3-vuotias lapsi vie siis tässä laskennassa 1,75 paikkaa, kun yli 3-vuotias vie yhden kokonaisen paikan. Kertoimeen vaikuttaa myös lapsen läsnäoloaika päiväkodissa. Erityistä tukea tarvitsevien lasten kertoimen määrittelyyn vaikeuttaa lapsen tuen tarpeen määrä ja muodot. Vastauksessa vastaaja viittasi siis siihen, ettei tätä kerrointa välttämättä iltaisin ja viikonloppuisin oteta huomioon henkilöstön mitoituksessa, joka taas vaikuttaa negatiivisesti tuen toteutumiseen.

Kyselyn viimeinen kohta jätettiin tyhjäksi, jotta vastaajat saivat halutessaan kirjoittaa aiheesta vapaasti. Yksi vastaajista jätti tämän kohdan täysin tyhjäksi ja toinen käytti vastaustilan jatkaakseen vastaustaan aiempaan kysymykseen, joka käsiteltiin edellä. Toinen opettajista nosti vapaassa sanassa esille hänen mielestään vuorohoidon toimimisen kannalta olennaisia seikkoja, kuten koko talon ”me-henki” ja esimiehen panos. Toinen varhaiskasvatuksen lastenhoitajista puolestaan totesi, että hänen mielestään vuorohoidossa on ”jonkin verran laatua viikonloppuisin ja iltaisin”. Hän mainitsi vastauksessaan jo moneen otteeseen esille nousseen olennaisen pointin siitä, että henkilöstön vähäisyys vaikuttaa laatuun sekä mahdollisuuksiin toteuttaa muutakin kuin pelkkää perushoitoa.

8 Johtopäätökset

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli saada ajankohtaista tietoa siitä, miten päiväkotipuotinharjun ja päiväkotipuotin Takataskun henkilökunta näkee pedagogisen toiminnan toteutuvan iltaisin ja viikonloppuisin. Tarkoituksena oli saada tietoa pedagogisen toiminnan toteutumisesta tällä hetkellä, sen toteutumisen mahdollisista haasteista sekä miten sen toteutumista voitaisiin parantaa. Tämän opinnäytetyön tavoitteet saavutettiin.

Vaikka tutkimusaineisto oli määrällisesti pieni, onnistuimme saamaan ajankohtaista tietoa siitä, miten yhteistyöpäiväkotien henkilökunta näkee pedagogiikan onnistuvan. Aineistosta käy ilmi millaista pedagogista toimintaa järjestetään iltaisin ja viikonloppuisin, millaisia haasteita toiminnan järjestämisessä on sekä henkilökunnan näkemyksiä siitä, miten toiminnan onnistumista voitaisiin parantaa.

Johdannossa esitimme kysymyksen siitä, toteutuvatko varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan tavoitteet iltaisin ja viikonloppuisin, vaikka varhaiskasvatuksen opettajat eivät ole silloin paikalla. Tutkimustulosten mukaan tavoitteet toteutuvat osittain. Varhaiskasvatuksessa pedagoginen vastuu on loppuen lopuksi varhaiskasvatuksen opettajan vastuulla, mutta tämän tutkimuksen mukaan todellinen vastuu iltaisin ja viikonloppuisin on varhaiskasvatuksen lastenhoitajilla (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022: 18). Pedagogisen toiminnan tavoitteiden toteutumisessa olisi siis parantamisen varaa.

Tutkimukseen vastanneiden kesken oli selkeää jakaumaa siitä, miten he kokivat pedagogisen toiminnan toteutuvan sekä onnistuvan vuorohoidossa iltaisin ja viikonloppuisin. Kyselyyn vastanneista yhden varhaiskasvatuksen opettajan suhtautuminen aiheeseen oli selkeästi positiivisempi ja hän koki varhaiskasvatuksen tavoitteiden toteutuvan vuorohoidossa. Hän nosti esille paljon sitä, miten asioiden kuuluisi varhaiskasvatuksen tavoitteiden mukaisesti sujua, kun muiden vastaajien vastauksissa esille nousivat asiat, jotka eivät käytännössä toimi. Tämän ristiriidan syyn voisi ajatella olevan se, ettei varhaiskasvatuksen opettaja ole paikalla iltaisin eikä viikonloppuisin ja ei näin ollen näe toimintaa konkreettisesti. Kuitenkin toisen vastanneen varhaiskasvatuksen opettajan sekä varhaiskasvatuksen lastenhoitajien näkemyksen olivat saman suuntaisia, joten tämä ei välttämättä ole syynä tähän. Toisaalta vastauksista ei käy ilmi kummassapäiväkodissa vastaajat työskentelevät, joten syy vastausten eroavaisuuteen voi olla esimerkiksi varhaiskasvatusyksiköissä. Tätä tekijää emme kuitenkaan pysty tässä opinnäytetyössä arvioimaan.

Eniten esille noussut haaste iltojen ja viikonloppujen pedagogiikan toteuttamisen suhteen oli henkilöstön niukkuus. Tämä nousi esille useiden eri kysymysten vastauksissa. Henkilöstövaje vaikuttaa kaikkeen toimintaan vuorohoidossa. Esimerkiksi varhaiskasvatuslaissa (540/2018 § 3) varhaiskasvatuksen tavoitteiksi mainitun lapsen oppimista tukevan ympäristön mahdollistaminen sekä monipuolisen pedagogisen toiminnan toteuttaminen on haastavaa, jos henkilökuntaa on liian vähän. Tämän lisäksi toimintaan koettiin vaikuttavan se, kuka työntekijä milloinkin on työvuorossa. Siitä mitä tällä tarkoitetaan ei voida näiden vastausten perusteella luoda varmaa kuvaa, mutta voidaan pohdita tarkoitetaanko tällä esimerkiksi sitä, onko töissä varhaiskasvatuksen lastenhoitajia, varhaiskasvatuksenopettajia, avustajia vai kaikkia sekaisin. Tällä voidaan viitata myös siihen, että tietyille ihmisille toimiminen tietyn lapsimäärän kanssa sekä tietyissä olosuhteissa on helpompaa kuin toisille. Työntekijöiden ollessa työvuoroissa eri aikaan, yhteistä aikaa toiminnan suunnitteluun sekä arviointiin välttämättä löydy tarpeeksi. Tärkeää olisi kuitenkin löytää yhteistä aikaa näille sekä yleiselle keskusteluille työstä (Malinen & Teppo & Peltoperä 2016: 46–47.)

Esille nostettu pointti siitä, kuka työntekijä päiväkodissa on paikalla, nousi esille myös pedagogiikan onnistumiseen liittyvissä parannusehdotuksissa. Parannusehdotukseksi nostettiin henkilöstön määrän lisäämisen lisäksi myös varhaiskasvatuksen opettajan lisääminen iltoihin ja viikonloppuihin. Tämä ratkaisu voidaan liittää moniin muihin kyse-lyssä esille nousseisiin aiheisiin, kuten ongelmallisuuteen toiminnan suunnittelemiseen muiden toteutettavaksi. Tällä viitataan jo aiemmin tutkimustuloksissa esille nostettuun vastaukseen, jossa todettiin, ettei tekemisen ”määrääminen” toisille työntekijöille ole enää nykyaikaista toimintaa. Varhaiskasvatuksen opettajan lisääminen iltoihin sekä viikonloppuihin toisi selkeyttä siihen kuka toiminnan suunnittelee ja suunnittelija olisi tällöin itse mukana toteuttamassa toimintaa. Tämä voisi tuoda realistista ajattelua ja perspektiiviä siihen, miten ja millaista toimintaa iltaisin sekä viikonloppuisin on todellisuudessa mahdollista toteuttaa. Näin myös huolehdittaisiin, että jokainen vuorohoitoon osallistuva lapsi saa tasapuoliset mahdollisuudet osallistua laadukkaaseen ja lapsen oppimista edistävään pedagogiseen toimintaan (540/2018 § 3).

Vastauksissa puhuttiin myös sijaisista ja etenkin heidän vaihtuvuudestaan. Lasten ja varhaiskasvatushenkilöstön välisten vuorovaikutussuhteiden pysyvyyden turvaaminen on yksi varhaiskasvatuslain (540/2018 § 3) mukainen varhaiskasvatuksen tavoite. On siis tärkeää niin vuorovaikutussuhteiden kuin myös arjen ennakoitavuuden kannalta, että vuorohoidon henkilöstö olisi mahdollisimman pysyvää. Yhdessä vastauksessa ratkaisuksi tähän ehdotettiin tuttujen sijaisten tai niin sanottujen varahenkilöiden käyttämistä.

Henkilöstön lisäämiseen liittyen vastauksissa oltiin myös sitä mieltä, että erityistä tukea tarvitsevien lasten mahdollisten avustajien kuuluisi olla paikalla juuri silloin kuin lapsi on paikalla päiväkodissa. Tämä olisi ideaali ajatus, mutta toteutuksen puolesta haastava, sillä välillä lasten hoitoaikoja ei tiedetä kuin esimerkiksi vain viikko etukäteen. Tämä tuottaisi haasteita avustajien työvuorojen suunnittelun suhteen sekä mahdollista vastahakoisuutta työhön hakemiseen.

Pedagogisen toiminnan toteuttamisen haasteeksi kyselyssä nousi lapsiryhmien yhdistäminen iltaisin ja viikonloppuisin, jolloin ryhmässä saattaa olla paljon eri-ikäisiä lapsia. Tämä käsiteltiin myös opinnäytetyön teoreettisessa viitekehyksessä, jossa todettiin sen olevan sekä vuorohoidon haaste, että vahvuus. Yksi varhaiskasvatuksen tavoitteista on lasten yhteistyö- ja vuorovaikutustaitojen kehittyminen (540/2018 § 3). Nämä taidot kehittyvät, kun lapset ovat tekemisissä eri ryhmistä tulevien sekä eri-ikäisten lasten kanssa. Toisaalta tällaiset yhdistetyt ryhmät vaikeuttavat toiminnan suunnittelua niin, että se vastaa jokaisen lapsen tarpeita. Tämä haaste nousi myös esille kyselyn vastauksissa.

Kyselyssä kysyttiin erityistä tukea tarvitsevien lasten tarpeiden toteutumisesta vuorohoidossa iltaisin ja viikonloppuisin. Vastausten pohjalta pystyttiin päättämään, että aihe mietitytti myös vastaajia, eikä siihen ollut yhtenäistä linjaa. Jo aiemmin esille nostettiin pointti siitä, että avustajien pitäisi olla paikalla lasten hoitoaikojen mukaan. Vastauksissa nousi esille myös yhden vastaajan mielipide tuen järjestämisestä ja sen muodoista. Vastaaja kertoi, että heillä tuen muodot on mietitty sellaisiksi, että ne otetaan huomioon sekä viikonloppuisin ja iltaisin. Lisäksi hän mainitsee kaikilla työntekijöillä olevan tiedossa yhteiset toimintatavat. Tähän vastaukseen olisi ollut mielenkiintoista saada lisää tietoa siitä, mitä vastaaja tällä tarkoittaa. Tarkoitetaanko että koko henkilöstölle on tuotu tietoon jokaisen lapsen mahdolliset tukimuodot ja heitä on ohjeistettu niin, että jokainen pystyy toteuttamaan näitä tukimuotoja? Jos näin on, silloin kyseisen päiväkodin vuorohoidossa toteutuu yksi varhaiskasvatuksen tavoitteista, eli lapsen yksilöllisen tuen tarpeen tunnistaminen sekä järjestäminen (540/2018 §3). Vai viitataanko tällä oppimisympäristössä tai henkilöstössä tehtyihin valintoihin. Tätä asiaa pohtiessa nousee esille sähköisen kyselytutkimuksen heikko puoli. Kyselyyn vastaamisen ollessa itsenäistä toimintaa ilman vuorovaikutteista haastattelua, emme pysty tekemään vastaajille jatkokysymyksiä aiheista, jotka jäävät meitä mietityttämään tai joiden tarkoituksesta emme ole täysin varmoja.

Kuten aiemmin on mainittu, toinen opinnäytetyön tekijöistä työskentelee tällä hetkellä vuorohoidossa ja on kohdannut siellä haasteita pedagogisen toiminnan toteutumisessa. Opinnäytetyötä aloitettaessa meillä oli oman työkokemuksen pohjalta muodostuneita ennako-oletuksia siitä, millaisia haasteita vuorohoidossa on. Tutkimuksen tulokset vastasivat näitä oletuksia.

9 Pohdinta

Tutkimuksen aineisto koostui neljästä vastauksesta, joten aineisto jäi erittäin pieneksi. Tutkimuksen tuloksia ei voida yleistää, vaan ne kertovat murto-osan näissä päiväkodeissa työskentelevien ammattilaisten näkemyksistä pedagogisen toiminnan tämänhetkisestä tilanteesta. Laadullisen tutkimuksen tavoitteena ei ole yleistettävyys, joten aineiston pieni koko ei siinä suhteessa aiheuta ongelmaa. Kuitenkin koska tutkimuksen aineisto jäi niin pieneksi, täytyy pohtia kertovatko tutkimuksen tulokset oikeasti pedagogisen toiminnan tilanteesta yhteistyöpäiväkodeissa vai kuvaavatko ne vain muutaman ihmisen kokemuksia (Kananen 2014: 148; Tuomi & Sarajärvi 2017: Luku 3.1. Kysely ja haastattelu.) Yhteistyöpäiväkodit voivat käyttää tutkimuksen tuloksia pohjana, kun keskustelevat, arvoivat sekä kehittävät pedagogista toimintaansa.

Pienen vastausprosentin syitä voi olla monia. Kiireinen arki ja varhaiskasvatuksessa suurena ongelmana oleva henkilöstöpula ovat voineet aiheuttaa sen, ettei vastaamiseen ole löytynyt sopivaa aikaa tai se on unohtunut. Myös suora mielenkiinnon puute aiheeseen liittyen voi olla syy vastaamatta jättämiseen. Jos aiheesta on jo keskusteltu työyhteisössä ja asiaa on jo pyritty kehittämään, voi osa kokea tämän tutkimuksen olevan omalla tavallaan turha. Toisen yhteistyöpäiväkodin johtaja otti yhteyttä kyselyn jo loputtua ja kertoi heillä tällä hetkellä olevan paljon henkilöstövajautta, joka vaikuttaa varmasti kyselyyn vastaamiseen. Kyselylomake pyrittiin pitämään lyhyenä ja selkeänä, joten emme usko sen olleen syynä vastausmäärän vähäisyyteen. Kysely koostui avoimista kysymyksistä, joten kyselyn vastausten pituus ja sisältö vaihtelivat. Avoimiin kysymyksiin vastaaminen saatetaan myös joskus nähdä työläämmäksi kuin monivalintakysymyksiin.

Alkuperäisen suunnitelman mukaan kyselyyn vastaamiseen oli aikaa viikko. Kun vastauksia ei viikon jälkeen ollut tullut kuin vain muutama, pidensimme vastausaikaa vielä viidellä päivällä. Jälkeenpäin ajatellessa ja omaa toimintaamme reflektoidessa pohdimme, että olisimme voineet jo alun perin suunnitella tutkimusaineiston keruujaksi kaksi viikkoa yhden sijaan. Opinnäytetyön aikataulu alkoi kuitenkin tässä vaiheessa olla

tiukka viivästyneen tutkimusluvan vuoksi, joten päädyimme aluksi yhteen viikkoon. Tutkimusluvan hakeminen aikaisemmin olisi ollut ratkaisu näihin kaikkiin aiemmin mainittuihin virheisiin.

Opinnäytetyö toteutettiin hyvien tieteellisten menettelytapojen mukaisesti. Tutkimuseettinen neuvottelukunta määrittelee hyvän tieteellisen käytännön peruseriaateiksi luotettavuuden, rehellisyyden, arvostuksen sekä vastuunkannon (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2023: 11). Opinnäytetyö suunniteltiin, toteutettiin sekä dokumentoitiin huolellisesti avoimen tieteen periaatteiden mukaisesti ja se on julkisesti kaikkien saatavilla. Tutkimuksessa ja aineistonanalyysissä huomioitiin aiheeseen liittyvä aiempi tutkimustieto ja sen pohjalta rakennettu teoreettinen viitekehys (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2023: 13.)

Tutkimukselle hankittiin tarvittava tutkimuslupa Helsingin kaupungin kasvatuksen ja koulutuksen toimialalta. Tutkimukseen osallistuminen oli vapaaehtoista ja vastaaminen tapahtui anonymisti.

Tutkimuksen luotettavuutta tarkasteltaessa käytetään luotettavuusmittareina reliabiliteettia eli tutkimustulosten pysyvyyttä sekä validiteettia eli onko tutkimuksessa tutkittu oikeita asioita (Kananen 63; 147). Tutkimuksen luotettavuutta arvioidaan myös yleistettävyyden ja siirrettävyyden näkökulmasta (Koppa 2021). Vaikka tämän opinnäytetyön tulokset kuvaavat vain neljän vastaajan näkemyksiä, ovat tulokset linjassa tässä opinnäytetyössä esitellyn teoreettisen viitekehysten sekä aikaisempien tutkimusten kanssa. Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys pyrittiin kasaamaan mahdollisimman monipuolisten lähteiden avulla. Pyrimme nostamaan esille niin vuorohoidon ja sen erityispiirteiden positiivisia, kuin myös negatiivisia puolia. Suomalainen vuorohoito on omalla tavallaan ainutlaatuinen, sillä tiedettävästi Suomi on ainoa maa, jossa oikeus siihen on kirjattu lakiin (Peltoperä 2021: 14). Niinpä lähteinä ei käytetty kansainvälisiä lähteitä, koska emme kokeneet niiden sopivan opinnäytetyön teoreettiseen viitekehykseen vaadittavin määrin sisällön tai kontekstin osalta.

Kyselylomake luotiin mahdollisimman yksinkertaiseksi ja selkeäksi, jotta siihen vastaamista ei nähtäisi liian vaativaksi. Kysymykset suunniteltiin tutkimuksen teoreettisen viitekehysten pohjalta vastaamaan tutkimuskysymyksiin (Sarajärvi & Tuomi 2017: Luku. 3.1.1. Lomakehaastattelu, teemahaastattelu ja syvähaastattelu). Lomake käytiin läpi yhteistyöpäiväkotien johtajien sekä opinnäytetyön ohjaajien kanssa ja siihen tehtiin pieniä muutoksia näiden keskustelujen pohjalta.

Kuten johtopäätöksissä pohdimme, yhden varhaiskasvatuksen opettajan näkemykset pedagogisen toiminnan toteutumisesta erosivat muiden kyselyyn vastanneiden vastauksista. Varhaiskasvatuksessa pedagogista toimintaa suunnitellaan, toteutetaan, arvioidaan sekä kehitetään pedagogisen dokumentoinnin avulla (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022: 39). Kyselyssä olisi voitu kysyä pedagogisesta dokumentoinnista, jotta kävisi ilmi, miten se toteutuu yhteistyöpäiväkodeissa tai voisiko siinä olla puutteita, jotka aiheuttavat sen, että työntekijöiden näkemykset pedagogisen toiminnan tilasta ovat eriäviä. Yhdessä vastauksessa mainittiin portfolio, jota käytetään viikonloppujen pedagogisen toiminnan dokumentoinnin välineenä päiväkodin sisäisesti. Tästä voimme päätellä, että ainakin toisessa päiväkodissa on aktiivista pedagogista dokumentointia.

Tässä tutkimuksessa pedagogisen toiminnan toteutumista tarkasteltiin pintapuolisesti sille varhaiskasvatuslaissa (540/2018 § 3) sekä varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2022) asetettujen tavoitteiden kautta. Tutkimusta olisi voinut syventää lisäämällä pedagogisen toiminnan tarkasteluun eri näkökulmia, kuten esimerkiksi miten lasten osallisuus näkyy vuorohoidossa. Opinnäytetyön laajuuden rajaamiseksi päädyimme kuitenkin jättämään muut näkökulmat opinnäytetyön teoreettisen viitekehyksen ulkopuolelle.

Kuten jo aiemmin mainittu, suomalaista vuorohoitoa on tutkittu melko niukasti, mutta tarvetta tutkimukselle varmasti olisi. Tämän opinnäytetyön tuloksista käy ilmi, että pedagogista toimintaa on iltaisin ja viikonloppuisin, mutta sen toteuttaminen koetaan pääsääntöisesti haasteelliseksi ulkoisten tekijöiden takia. Tässä tutkimuksessa esiin tulleet haasteet olivat linjassa opinnäytetyön teoreettisessa viitekehyksessä esitellyn aikaisemman tiedon kanssa. Isoimpana haasteena aiemman tiedon sekä tämän opinnäytetyön tutkimuksen mukaan on henkilökunnan vähäisyys suhteessa lasten määrään. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus toteuttaa ulkoisia arviointeja varhaiskasvatuksesta (Karvi). Kuten tässä opinnäytetyössä on tuotu esille, vuorohoidossa on edelleen esille tuomisen arvoisia haasteita. Arviointi vuorohoidon tilanteesta voisikin olla yksi vaihtoehto arviointikeskuksen tulevaisuuden arvioinnin aiheeksi, sillä vuorohoidon tarve todennäköisesti tulee kasvamaan yhteiskunnan kehittyessä kohti ympäri vuorokauden auki olevaa yhteiskuntaa.

Lähteet

Ailila, Kirsi & Ukkonen-Mikkola, Tuulikki 2018. Käsiteanalyysistä varhaiskasvatuksen pedagogiikan määrittelyyn. *Kasvatus* 49 (1). 75-81. <https://www.researchgate.net/publication/337137007_Kasiteanalyysista_varhaiskasvatuksen_pedagogiikan_maarittelyyn>. Viitattu 27.04.2023.

Dahlblom, Tuula 2016. Varhaiskasvatussuunnitelma: keskustelusta työvälineeksi. Teoksessa Teppo, Ulla & Malinen, Kaisa (toim.). Osaamista vuorohoitoon. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja, 227. 112–128. <<https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-830-439-8>>.

Hakari (ent. Tast), Sylvia 2019. Lasten vertaissuhteiden pedagoginen rakentaminen ja tukeminen varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Fonsén, Elina & Karila, Kirsti & Karjalainen, Satu Maaria & Kola-Torvinen, Pia & Mertala, Pekka & Neitola, Marita & Onnismaa, Eeva-Leena & Paananen, Maiju & Pakanen, Anitta & Rintakorpi, Kati & Roos, Piia & Sajaniemi, Nina & Salomaa, Saara & Tast, Sylvia. *Pedagogiikan aika. Lastentarhaopettajaliitto*. 3. painos. E-kirja. 18–20.

Helsingin kaupunki 2022. Varhaiskasvatussuunnitelma 2022. <https://www.hel.fi/static/liitteet-2019/KasKo/vare/Helsinki_Vasu_FI.pdf>.

Henkilöstömitoitus varhaiskasvatuksessa. Tehy. Työelämäopas. <<https://www.tehy.fi/fi/tyoelamaopas/tyosuojelu/henkilostomitoitus-varhaiskasvatuksessa>>. Viitattu 03.05.2023.

Hietanen, Jenny 2020. Pedagogiikan näyttäytyminen varhaiskasvatuksen vuoropäiväkodeissa. Mitä vuorohoidossa tapahtuu ilta-aikana? Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto. Kasvatustieteiden maisteriohjelma. <<http://urn.fi/URN:NBN:fi:hulib-202006162900>>. Viitattu 30.04.2023.

Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2009. Tutki ja kirjoita. Porvoo: Bookwell Oy.

Husu, Heidi & Häkli, Anni & Mustonen, Tuija & Pappi, Outi 2021. Varhaiskasvatuksen opettaja tiiminsä päivittäisten pedagogisten tilanteiden kehittäjänä. Teoksessa Koski-

nen, Maarit (toim.). Pedagoginen johtajuus ja moniammatillinen tiimityö varhaiskasvatuksessa. Laurea ammattikorkeakoulu. Laurea-julkaisut 176. 50–54.
<<https://www.theseus.fi/handle/10024/508282>>.

Kananen, Jorma 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja –sarja. Jyväskylä: Juvenes Print.

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Varhaiskasvatus. <<https://karvi.fi/varhaiskasvatus/>>. Viitattu 23.4.2023.

Karila, Kirsti 2016. Vaikuttava varhaiskasvatus. Tilannekatsaus toukokuu 2016. Opetushallitus. Raportit ja selvitykset 2016:6. <https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/vaikuttava_varhaiskasvatus.pdf>.

Karila, Kirsti 2019. Mitä on varhaiskasvatuksen pedagogiikka? Teoksessa Fonsén, Elina & Karila, Kirsti & Karjalainen, Satu Maria & Kola-Torvinen, Pia & Mertala, Pekka & Neitola, Marita & Onnismaa, Eeva-Leena & Paananen, Maiju & Pakanen, Anitta & Rintakorpi, Kati & Roos, Piia & Sajaniemi, Nina & Salomaa, Saara & Tast, Sylvia. Pedagogiikan aika. Lastentarhaopettajaliitto. 3. painos. E-kirja. 9–11.

Kekkonen, Marjatta & Rönkä, Anna & Laakso, Marja-Liisa & Tammelin, Mia & Malinen, Kaisa 2014. Lapsiperheet 24/7-taloudessa. Teoksessa Lampi-Taskula, Johanna & Karvonen, Sakari (toim.): Lapsiperheiden hyvinvointi 2014. Teema 21. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Helsinki. 52-69. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/116712/THL_2014_21Teema.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

Kohonen, Emilia 2015. Pedagogiikan toteutuminen vuoropäiväkodeissa. Opinnäytetyö. Sosiaalialan koulutusohjelma. <<https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2015060111641>>. Viitattu 30.01.2023.

Kola-Torvinen, Pia 2019. Laaja-alainen osaaminen ja oppimisen alueet varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa. Teoksessa Fonsén, Elina & Karila, Kirsti & Karjalainen, Satu Maria & Kola-Torvinen, Pia & Mertala, Pekka & Neitola, Marita & Onnismaa, Eeva-Leena & Paananen, Maiju & Pakanen, Anitta & Rintakorpi, Kati & Roos, Piia & Sajaniemi, Nina & Salomaa, Saara & Tast, Sylvia. Pedagogiikan aika. Lastentarhaopettajaliitto. 3. painos. E-kirja. 12–14.

Lehtonen, Tuula & Ylönen, Tiina 2014. Varhaiskasvatuksen pedagogiikka vuorohoidossa. Opinnäytetyö. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/74550/Lehtonen_Tuula_Ylonen_Tiina.pdf>. Viitattu 30.01.2023.

Malinen, Kaisa & Dahlblom, Tuula & Teppo, Ulla 2016. Suomalainen vuorohoito. Teoksessa Teppo, Ulla & Malinen, Kaisa (toim.). Osaamista vuorohoitoon. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja, 227. 12-24. <<https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-830-439-8>>.

Malinen, Kaisa & Teppo, Ulla & Peltoperä, Kaisu 2016. Osaaminen ja työhyvinvointi vuorohoidossa. Teoksessa Teppo, Ulla & Malinen, Kaisa (toim.). Osaamista vuorohoitoon. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja, 227. 43-60. <<https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-830-439-8>>.

Muteli, Ronja 2020. Ilta-ajan pedagogiikka vuorohoidossa ja iltahoidossa. Kandidaatintutkielma. Tampereen yliopisto. Kasvatustieteiden ja kulttuurin tiedekunta. <<https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/120902/MuteliRonja.pdf?sequence=2&isAllowed=y>>. Viitattu 30.01.2023.

Opetushallitus 2022. Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan viitekehys. Teoksessa Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022. <<https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/varhaiskasvatussuunnitelman-perusteet-2022>>.

Opetus- ja kulttuuriministeriö & Opetushallitus 2022. Varhaiskasvatuksen vuosiraportti 2021. <<https://vipunen.fi/fi-fi/varhaiskasvatus/Sivut/Varhaiskasvatuksen-lapset.aspx>>. Viitattu 20.4.2023.

Peltoperä, Kaisu 2021. Vanhempien ja päiväkodin työntekijöiden rakentamat merkitykset varhaiskasvatuksen vuorohoidolle. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. <<http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-8797-8>>. Viitattu 30.04.2023.

Peltoperä, Kaisu & Dahlblom, Tuula & Turja, Leena & Rönkä, Anna & Collin, Kaija & Hintikka, Timo & Teppo, Ulla 2016. Vuorohoidon raamit. Teoksessa Teppo, Ulla & Malinen, Kaisa (toim.). Osaamista vuorohoitoon. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja, 227. 62-84. <<https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-830-439-8>>.

Peltoperä, Kaisu & Hintikka, Timo 2016. Pedagogiikan toteuttamisen erityispiirteitä vuorohoidossa. Teoksessa Teppo, Ulla & Malinen, Kaisa (toim.). Osaamista vuorohoitoon. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja, 227. 148–167.
<<https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-830-439-8>>.

Perheet 24/7. Lasten sosio-emotionaalinen hyvinvointi ja perheen arki 24/7 taloudessa. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. <<https://www.jamk.fi/fi/projekti/perheet-247>>. Viitattu 30.04.2023.

Raittila, Raija 2013. Pienryhmätoiminta ja leikkialueet. Varhaiskasvatuksen pedagoginen toimintaympäristö rakentuu arkisissa käytännöissä. Teoksessa Karila, Kirsti & Lipponen, Lasse (toim.). Varhaiskasvatuksen pedagogiikka. Tampere: Vastapaino. 69–94.

Rinta, Annika 2021. Pedagoginen työ vuorohoitopäiväkodissa. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden laitos. <<http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-202104212449>>. Viitattu 30.01.2023.

Salonen, Eija 2020. Pienet lapset varhaiskasvatuksen vuorohoidossa. Epätyypillisten varhaiskasvatusaikojen merkitys kuulumisen neuvottelulle ja rakentumiselle. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta.
<https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/71224/978-951-39-8240-9_vai-tos05092020.pdf?sequence=4&isAllowed=y>. Viitattu 30.04.2023.

Salminen, Jenni & Poikonen, Pirjo-Liisa 2022. Opetussuunnitelma pedagogisena työvälineenä. Teoksessa Koivula, Merja & Siippainen, Anna & Eerola-Pennanen, Paula (toim.). Valloittava varhaiskasvatus. Tampere: Vastapaino. 57–76.

Siippainen, Anna 2018. Sukupolvisuhteet, hallinta ja subjektifikaatio. Etnografinen tutkimus lasten ja aikuisten suhteista vuorohoitopäiväkodissa. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. <<https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/59190>>. Viitattu 30.04.2023.

Siippainen, Anna 2019. Kurahousukapina: lapset vuorohoidon arkea muokkaamassa. Ruusupuiston kärkiuutiset, (1). <<https://peda.net/jyu/ruusupuisto/uutisarkisto/1-2019/3>>. Viitattu 01.03.2023.

Siippainen, Anna. Laadukas varhaiskasvatus vuorohoidossa. Opetushallitus. Vuorohoito. <https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/oph_laadukas-vuorohoito_anna-siippainen.pdf>.

Teemoittelu. Menetelmäpolkuja humanisteille. Aineiston analyysimenetelmät. Jyväskylän yliopisto. Koppa. Päivitetty 21.04.2016.<<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineiston-analyysimenetelmät/teemoittelu>>. Viitattu 02.05.2023.

Teppo, Ulla & Malinen, Kaisa (toim.) 2016. Osaamista vuorohoitoon. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja, 227. <<https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-830-439-8>>.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2011. Lasten päivähoito 2010 – Kuntakyselyn osaraportti. 37/2011. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/80052/Tr37_11.pdf?sequence=1>. Viitattu 4.12.2022.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2015. Vuorotyötä tehdään joka neljännessä perheessä. Päivitetty 07.11.2019. <<https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/lapsiperhekysely/tulokset/vuorotyota-tehdään-joka-neljännessä-lapsiperheessä>>. Viitattu 14.11.2022.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. E-kirja. Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Tutkimuksen toteuttaminen. Menetelmäpolkuja humanisteille. Tutkimusprosessi. Jyväskylän yliopisto. Koppa. Päivitetty 27.09.2021. <<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/tutkimusprosessi/tutkimuksen-toteuttaminen#tutkimustulosten-luotettavuus>>. Viitattu 04.05.2023.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2023. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkauseräilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 2/2023. <https://tenk.fi/sites/default/files/2023-03/HTK-ohje_2023.pdf>. Viitattu 24.04.2023.

Turja, Leena 2016. Lasten osallisuus vuorohoidossa. Teoksessa Teppo, Ulla & Malinen, Kaisa (toim.). Osaamista vuorohoitoon. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja, 227. 168–183. <<https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-830-439-8>>.

Turunen, Marika & Valkeapää, Riitta-Liisa 2021. Varhaiskasvatuksen pedagogiikan toteutuminen vuorohoidossa iltaisin ja viikonloppuisin. Opinnäytetyö. Sosionomi (AMK). <<https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-202101191360>>. Viitattu 30.01.2023.

Varhaiskasvatuslaki 540/2018. Annettu Helsingissä 13.07.2018. <<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540>>. Viitattu 29.04.2023.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022. Opetushallitus. Määräykset ja ohjeet 2022:2a. <<https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/varhaiskasvatussuunnitelman-perusteet-2022>>. Viitattu 29.04.2023.

Vuorohoito. Opetushallitus. <<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/vuorohoito>>. Viitattu 30.04.2023.

Yleissopimus lapsen oikeuksista 60/1991. Hyväksytty 20.11.1989. <https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1991/19910060/19910060_2>. Viitattu 13.02.2023.

Yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista 27/2016. Hyväksytty 13.12.2006. <https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/2016/20160027/20160027_2>. Viitattu 13.02.2023.

Saatekirje

Hei Puotinharjun ja Takataskun henkilökunta,

Teemme opinnäytetyötä, jossa aiheenamme on pedagogisen toiminnan onnistuminen vuorohoidossa iltaisin ja viikonloppuisin. Tarkoituksenamme on toteuttaa tutkimuksen tiedonkeruu päiväkotienne henkilökunnalta kyselytutkimuksena, joka on liitetty tähän sähköpostiin.

Vastaukset käsitellään ja analysoidaan täysin anonyymisti ja luottamuksellisesti mahdollisimman todenmukaisten tulosten saamiseksi. Vastaukset analysoidaan ja niiden pohjalta pyritään pohtimaan mahdollisia ratkaisuja esille nousseisiin ongelma-kohtiin sekä korostamaan jo mahdollisia onnistumisen kohtia ja toimivia seikkoja.

Pyytäisimme mahdollisimman montaa teitä vastaamaan kyselyyn 23.4.2023 mennessä, jotta pääsemme analysoimaan tuloksia.

Kiitämme kaikista vastauksista!

Ystävällisin terveisin,

Elina Ahonen ja Kristiina Vuorinen

Metropolia AMK

Sosiaali-alan tutkinto-ohjelma, sosionomi

Kyselylomake

Pedagoginen toiminta vuoropäivähoidossa iltaisin ja viikonloppuisin

Taustatietoja

Millä ammattinimikkeellä työskentelet tällä hetkellä?

- Varhaiskasvatuksen opettaja
- Varhaiskasvatuksen hoitaja
- Varhaiskasvatuksen sosionomi
- Avustaja
- Joku muu

Kuinka kauan olet työskennellyt varhaiskasvatuksessa?

Kuinka kauan olet työskennellyt vuorohoidossa?

Missä vuoroissa työskentelet?

- Päivisin
- Iltaisin
- Öisin
- Arkisin
- Viikonloppuisin

**Varhaiskasvatuksessa
toiminnan tulisi olla pedagogista
myös iltaisin ja viikonloppuisin.
Seuraavat kysymykset liittyvät
tämän toteutumiseen
päiväkodeissanne.**

Miten pedagoginen toiminta näkyy iltaisin?

Miten pedagoginen toiminta näkyy
viikonloppuisin?

Mitä haasteita olet huomannut pedagogisen
toiminnan järjestämisessä iltaisin?

Mitä haasteita olet huomannut pedagogisen
toiminnan järjestämisessä viikonloppuisin?

Miten pedagogisen toiminnan onnistumista
voitaisiin parantaa iltaisin sekä
viikonloppuisin?

Onko viikonloppuisin suunniteltua
pedagogista toimintaa?

Miten toimintaa suunnitellaan iltoihin ja
viikonloppuihin? Kuka sen suunnittelee?

Onko iltojen/viikonloppujen toimintaa suunniteltu miltä pohjalta? (esim. lasten vasu, päiväkodin vasu, kaupungin vasu, lasten mukaan, joku muu)

Miten koet suunnitellun toiminnan toteutuvan iltaisin ja viikonloppuisin?

Toteutuvatko mielestäsi varhaiskasvatuksen tavoitteet vuorohoidossa? Perustele vastauksesi.

Miten koet että erityistä tukea tarvitsevien lasten tarpeet toteutuvat iltaisin/viikonloppuisin?

Vapaa sana aiheesta

Tietojen lähetys

TALLENNA